

Україна:

події,
факти,
коментарі

2012 № 20

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

Для керівників та працівників інформаційних структур на місцях
№ 20 2012

Засновник

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія:

В. Горвий, заступник головного редактора

Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації

Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу

Н. Вітушко, заввідділу електронних технологій обробки інформації

Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів

Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова

Видається з 01.01.1998 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Виходить двічі на місяць

Матеріали друкуються українською та російською мовами

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти

Передрук – тільки з дозволу редакції

Адреса редакції:

НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03

E-mail: siaz@pochta.ru

www.nbu.gov.ua/siaz.html

ЗМІСТ

Коротко про головне

І знову про мову.....	4
-----------------------	---

Міжнародна наукова конференція «Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття».....	6
--	---

Аналітика

Тарасенко Н. Діяльність Конституційної Асамблеї: рішення і дискусії.....	8
--	---

Якименко Ю. Главные экономические аспекты визита украинской делегации в США в оценках прессы.....	15
---	----

Пальчук В. Українсько-словацький реверс як один із заходів диверсифікації поставок газу на європейському ринку.....	21
---	----

Горова С. О политических рейтингах и прогнозах.....	29
--	----

Кулицький С. Перспективи розвитку української економіки під впливом зміни ситуації на світових ринках..... (Початок. Продовження в наступному випуску)	34
---	----

Партійна позиція

Потіха А. Комуністична партія України у виборчому процесі.....	49
---	----

Наука-суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти.....	59
Діяльність науково-дослідних установ.....	65
Аерокосмічна і авіаційна галузі.....	66
Інформаційні технології.....	66

Питання екології та уникнення техногенних катастроф.....	68
Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів.....	69
Охорона здоров'я.....	70
Наука і влада.....	72

І знову про мову...

Робоча група з питань мовного законодавства на засіданні 12 жовтня схвалила законопроект про зміни до Закону України «Про засади державної мовної політики», незабаром цей документ буде передано до Міністерства юстиції, повідомила віце-прем'єр з гуманітарних питань, міністр охорони здоров'я Р. Богатирьова.

Крім того, за словами віце-прем'єра, робоча група затвердила проект концепції Державної національно-культурної програми всебічного розвитку і функціонування української мови. Найближчим часом, зазначила Р. Богатирьова, цей документ буде передано на узгодження в Мін'юст, а потім винесено на засідання Кабінету Міністрів для затвердження.

Радник Президента України Г. Герман повідомила агентству «Інтерфакс-Україна» з цього приводу: «Ідеологія цих двох документів працює на утвердження української мови як державної».

Так, згідно з поправками, за українською мовою зберігається статус державної. Її використання є обов'язковим у судо- та діловодстві, у діяльності органів державної влади, збройних сил, у сфері науки і освіти, рекламі. Встановлюється 75-відсоткова квота мовлення українською мовою для загальнонаціональних теле- і радіоканалів. При цьому ускладнюється процедура визнання мов нацменшин регіональними – це допускається лише в тому випадку, якщо її носіями є не менш ніж 30 % жителів певної території.

Передачі та фільми, виготовлені на інших мовах, повинні бути дубльовані, озвучені або забезпечені субтитрами державною мовою.

На думку голови Держкомтелерадіо О. Курдіновича, з виконанням цієї норми не виникне проблем, оскільки вона є «поверненням до того, що діяло в Україні більше 10 років», «але з точки зору ринкових принципів формування контенту 75 % – це завищена норма. Телеканалам і радіостанціям простіше формувати мовну пропорцію, виходячи з бізнес-інтересів».

До регіональних мов нова редакція зараховує білоруську, болгарську, вірменську, гагаузьку, їдиш, караїмську, кримськотатарську, кримчацьку, молдавську, німецьку, новогрецьку, польську, ромську, російську, румунську, словацьку та угорську мови. Вказується, що їм може бути надана держпідтримка, але лише в тому випадку, якщо на конкретній території проживає не менш ніж 30 % носіїв такої мови.

Президент Ради національних товариств І. Левітас вважає, що 30-відсоткова квота не захищає інтересів нацменшин: «За вже ухваленого закону 10 % могли набрати на окремих територіях кримські татари, угорці, болгары, молдавани, румуни, росіяни. У разі схвалення даних змін, крім

росіян, які проживають у деяких південних і східних регіонах, ніхто не зможе цього зробити».

Депутат В. Колесніченко, який також входив до складу робочої групи, вважає її діяльність провальною: «Вона була створена для внесення поправок у мій закон. А її члени, більшість з яких, м'яко кажучи, українофіли, із самого початку встали на шлях конфронтації і розробили абсолютно нову редакцію».

Після остаточного доопрацювання документ буде переданий керівнику групи Р. Богатирьовій для звіту перед Президентом В. Януковичем.

Нагадаємо, робоча група з доопрацювання мовного закону була створена за дорученням Президента В. Януковича 8 серпня відразу після підписання резонансного закону, авторами якого є народні депутати В. Колесніченко і С. Ківалов (обидва – Партія регіонів). Робочу групу очолила віце-прем'єр, міністр охорони здоров'я Р. Богатирьова. На першому засіданні, у серпні, група була розділена на дві підгрупи. Завданням однієї з них (під керівництвом першого Президента України Л. Кравчука) була розробка пропозицій з удосконалення порядку застосування мов. Друга підгрупа, очолювана ректором Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л. Губерським, повинна була розробити концепцію держпрограми всебічного розвитку і функціонування української мови до 2015 р. і розрахувати фінансування, необхідне для її реалізації.

Зазначимо, що в серпні голова держави пообіцяв, що зміни в мовний закон Верховна Рада ухвалить у вересні, проте зараз вже зрозуміло, що вирішувати долю нової редакції буде новий склад парламенту. Концепція державної програми всебічного розвитку і функціонування української мови, підготовлена підгрупою Л. Губерського, має забезпечити його повноцінне використання в різних сферах. Зокрема, для цього пропонується розробити нову редакцію правил українського правопису, створити центри і регулярні курси вивчення української мови для держслужбовців, військових та інших громадян країни, а також мігрантів.

Крім того, розробники концепції пропонують повністю забезпечити навчальні заклади літературою та підручниками державною мовою, підготувати комплексний онлайн-курс з її вивчення, встановити надбавки до зарплати вчителям української мови і літератури та викладацькому складу молодшої школи, забезпечити підтримку книговидання українською і функціонування української мови у сфері кінематографії.

Просувати українську мову будуть за допомогою соціальної реклами, а також концертів у південному й східному регіонах. Окремим пунктом зазначається необхідність розробки «дієвих механізмів контролю над дотриманням мовного законодавства» (ZN,UA (http://news.dt.ua/POLITICS/zakon_pro_movi_zminyat_dlya_vvedennya_regionalnoyi_potribni_pidpisi_30_n_aselelnya-110313.html)). – 2012. – 12.10; NEWS.ru (<http://newsru.ua/ukraine/15oct2012/yzpopravki.html>)). – 16.10).

Міжнародна наукова конференція «Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття»

З 9 по 11 жовтня в м. Київ у приміщенні Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) відбулася Міжнародна наукова конференція «Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття», організаторами якої виступили НБУВ спільно з Асоціацією бібліотек України і Радою директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук.

Конференція констатувала, що вітчизняні бібліотеки та інформаційні центри України є потужними складовими національної інформаційної інфраструктури, їх розвиток характеризується динамічним формуванням традиційного та електронного середовища, активізацією використання їх потенціалу суспільством, впровадженням сучасних іновачій, пов'язаних із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Водночас відзначалося, що активізація використання значного інформаційного потенціалу бібліотек та науково-інформаційних центрів України гальмується недостатньою увагою з боку владних структур до проблем розвитку бібліотечної галузі. Затверджені на державному рівні програми, зокрема Державна цільова національно-культурна програма створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека-XXI», не мають належного фінансування. Потребують прискорення темпи формування електронних інформаційних ресурсів і розвитку інноваційних технологій щодо забезпечення вільного доступу до накопичених у бібліотеках знань для всіх категорій користувачів. Необхідне посилення наукових досліджень у бібліотечно-інформаційній сфері та спрямування їх на вирішення нагальних проблем функціонально-структурних трансформацій для підвищення ефективності діяльності бібліотек. Загострюється проблема кадрового забезпечення бібліотечної галузі.

У результаті обговорення конференція визначила, що досягнення поставленої мети потребує:

- подальшого розвитку нормативно-правової бази щодо формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів, зокрема урегулювання питань про передавання до бібліотек електронних версій тиражованих видань;
- урахування інтересів бібліотечної галузі при підготовці законодавчих актів та розробці державних цільових програм у сфері науки, освіти, культури;

– спрямування науково-методичного забезпечення бібліотечно-інформаційної та інформаційно-аналітичної роботи й підвищення ефективності діяльності бібліотек, розвитку інноваційних форм і методів роботи, поглиблення інтеграції із суспільними інститутами;

– посилення міжбібліотечної координації у формуванні сукупного бібліотечно-інформаційного ресурсу, у тому числі під час створення фонду електронних версій сучасних наукових видань; оцифрованні рукописної, книжкової та архівної спадщини України; архівуванні плінних наукових і суспільно значущих документів українського сегмента мережі Інтернет, зокрема інформації соціальних мереж;

– реалізації комплексного підходу для вирішення проблеми довготермінового зберігання документів з ослабленою матеріальною основою на паперових носіях в умовах сучасної системи збереження фондів наукової бібліотеки; розроблення науково-практичних підходів організації оптимальних режимів зберігання та використання документів на новітніх носіях;

– поширення корпоративних форм аналітико-синтетичної обробки вхідного документного потоку до сукупного фонду вітчизняних бібліотек і формування інтегрованого довідково-пошукового апарату;

– розширення проблемно-тематичного діапазону біографічних студій, постановки нових наукових завдань, спрямованих на більш глибоке осягнення історичного та культурного поступу України;

– посилення інноваційної складової в процесі розвитку бібліотечно-інформаційного та інформаційно-аналітичного обслуговування користувачів;

– активне рекламування бібліотеки як універсального інформаційного центру, популяризація бібліотечно-інформаційних ресурсів і послуг у мережевому середовищі;

– спрямування наукових досліджень на створення теоретичної бази для функціонально-структурної трансформації бібліотек у науково-інформаційні та культурно-просвітні комплекси, що забезпечують виробництво, накопичення, використання й розповсюдження знань;

– урахування тенденцій розвитку бібліотечної сфери та глобалізації інформаційно-комунікаційних процесів при підготовці фахівців нової генерації;

– активізації участі наукових бібліотек України в міжнародних проектах, спрямованих на створення наднаціональних електронних бібліотек.

Інформація НБУВ

Діяльність Конституційної Асамблеї: рішення і дискусії

21 вересня 2012 р. у приміщенні Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулося пленарне засідання Конституційної Асамблеї. Воно стало другим в історії роботи цього органу, створеного Президентом для підготовки законопроекту про внесення змін до Конституції. Його відкрив голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук, экс-президент України. «Усі сім комітетів провели свої пленарні засідання, було проведено декілька засідань координаційного бюро й затверджено плани роботи на друге півріччя 2012 р.», – зазначив він.

За його словами, 37 членів Національної академії правових наук і 18 учених Інституту держави і права виявили бажання бути експертами Асамблеї. Офіс Ради Європи в Києві запропонував трьох фахівців, серед яких професор із Сорбонни, експерт Єврокомісії і радник президента Польщі.

Л. Кравчук також повідомив, що президент Єврокомісії Ж. М. Баррозу звернувся до Президента В. Януковича з підтримкою Асамблеї та «запропонував для більшої прозорості інтернет-трансляцію». Тож засідання відбувалося в режимі онлайн, користувачі мережі Інтернет мали можливість в інтерактивному режимі коментувати виступи доповідачів, ставити питання, слідкувати за перебігом дискусії.

За словами секретаря Конституційної Асамблеї, радника Президента України, керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації М. Ставнійчук, у подальшому планується розширити можливості інтерактивного спілкування в рамках сайту Конституційної Асамблеї, зокрема через створення віртуального дискусійного форуму, відкритих онлайн-лекцій, упровадження інших комунікативних платформ.

Важливим кроком у цьому напрямі стало підписання 20 вересня Угоди про співробітництво між Конституційною Асамблеєю та Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського НАН України. Голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук і генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського академік О. Онищенко засвідчили намір спільними зусиллями сприяти утвердженню й розвитку національної конституційної традиції, а також якісному вдосконаленню чинної Конституції України. Секретар Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук зазначила, що підписання цієї Угоди є надзвичайно важливим моментом співпраці

організацій і висловила подяку НБУВ за інформаційну підтримку й супровід діяльності Асамблеї.

Інформаційний супровід діяльності Конституційної Асамблеї України покликана забезпечити Бібліотека «Конституційна Асамблея» – інформаційний ресурс, створений з метою забезпечення, сприяння утвердженню й розвитку національної конституційної традиції, якісному вдосконаленню чинної Конституції України та орієнтований на задоволення інформаційно-аналітичних запитів органів державної влади, громадських організацій, наукових працівників, експертів і громадян у сфері конституційного процесу.

Інформаційні матеріали Бібліотеки «Конституційна Асамблея» відображають:

- конституційне законодавство України й зарубіжних країн;
- конституційний процес в Україні й зарубіжних країнах;
- конституційне право України;
- діяльність Конституційної Асамблеї України;
- діяльність органів державної влади, політичних партій, громадських організацій, наукового й експертного середовища та осіб, які так чи інакше пов'язані з реалізацією ідеї реформування Конституції України.

Бібліотека «Конституційна Асамблея» сприяє:

- акумуляції інформаційних матеріалів і створенню необхідних умов для користування ними;
- науковому опрацюванню документів і створенню науково-довідкового й довідково-пошукового апарату;
- формуванню системи електронних інформаційних ресурсів, зокрема повнотекстової, бібліографічної і фактографічної бази даних «Конституції країн світу», «Конституційні традиції України» та ін.;
- інформуванню про систему електронних інформаційних ресурсів органів державної влади в Україні;
- запровадженню матеріалів у науковий, освітній, культурний обіг.

Функціонування Бібліотеки «Конституційна Асамблея» забезпечується шляхом координації роботи структурних підрозділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України – Національної юридичної бібліотеки (НЮБ), Фонду Президентів України, Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Відділу довідково-бібліографічного обслуговування.

На пленарному засіданні учасники Конституційної Асамблеї розглянули питання реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні. На засіданні виступили з доповідями секретар Конституційної Асамблеї, радник Президента України, керівник Головного управління з питань конституційно-правової модернізації АПУ М. Ставнійчук щодо Концепції реформи місцевого самоврядування й

територіальної організації влади в Україні; голова Комісії з питань адміністративно-територіального устрою й місцевого самоврядування Конституційної Асамблеї С. Сербогіна щодо напрямів удосконалення конституційного регулювання системно-структурної організації місцевого самоврядування в Україні.

Як зазначила секретар Конституційної Асамблеї, існуюча в Україні система місцевого самоврядування не задовольняє потреби суспільства, правове регулювання й практики місцевого самоврядування не відповідають Європейській хартії місцевого самоврядування, а функціонування місцевого самоврядування в більшості територіальних громад не забезпечує створення й підтримки сприятливого життєвого середовища.

За словами М. Ставнічук, нині сформувався громадський консенсус щодо необхідності проведення реформи місцевого самоврядування та визначено її загальну модель, а також існує політична воля до вирішення цього питання на державному рівні. Запропонований проект Концепції реформи місцевого самоврядування й територіальної організації влади є спільним напрацюванням Адміністрації Президента України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства, асоціацій органів місцевого самоврядування, кращих вітчизняних фахівців з питань місцевого самоврядування, експертів Ради Європи.

Серед завдань майбутньої реформи визначено забезпечення доступності та якості публічних послуг. Крім того, передбачається визначити обґрунтовану територіальну основу для діяльності органів місцевого самоврядування й органів виконавчої влади, здатної забезпечити доступність і якість публічних послуг, що надаються цими органами; створення належних матеріальних, фінансових й організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних (самоврядних) і делегованих повноважень, зазначила секретар Конституційної Асамблеї. Вона наголосила, що базовим елементом майбутньої реформи є максимальне залучення громади до ухвалення управлінських рішень, сприяння розвитку форм демократії участі на місцях. За словами М. Ставнічук, пріоритет має бути надано територіальним громадам і територіальному самоврядуванню над регіональним самоуправлінням. Ідеться про забезпечення повсюдності місцевого самоврядування, формування й забезпечення діяльності територіальних громад, їх органів місцевого самоврядування, головним завданням яких має стати створення повноцінного життєвого середовища й поліпшення забезпечення потреб людей, оперативне та якісне надання їм базових публічних послуг; поліпшення умов сталого розвитку відповідних територій; ефективніше використання бюджетних коштів та інших ресурсів. Самій реформі мають передувати ґрунтовний науковий і професійний аналіз, щоб визначити основні напрями діяльності й комплекс відповідних заходів.

Дискусію серед присутніх викликало питання щодо затвердження урядового законопроекту про внесення змін в Основний закон, що розширює повноваження Рахункової палати (РП). У запропонованому урядом законопроекті, зокрема, пропонується внести зміни до ст. 98 Конституції, згідно з якою РП має право контролю лише за використанням державних коштів, у Кабміні ж запропонували надати їй також право контролю за дохідною частиною бюджету.

Мотиви термінового схвалення законопроекту вказані в листі першого віце-прем'єра В. Хорошковського Президенту В. Януковичу. В. Хорошковський повідомив главі держави, що законопроект необхідно прийняти «з метою інтеграції України у європейські структури». Посилення РП є вимогою Єврокомісії, і в Кабміні сподіваються, що конституційний процес, який стартував, дасть змогу розблокувати фінансування Євросоюзом ряду програм загальною вартістю 777 млн євро.

Звернення В. Хорошковського надійшло й до Конституційної Асамблеї. Перший віце-прем'єр зазначив, що сьогодні виникла необхідність внесення змін до ст. 98 Основного закону, яка закріплює повноваження Рахункової палати щодо контролю від імені Верховної Ради за використанням коштів державного бюджету. Дохідна частина бюджету, що є невід'ємною складовою бюджетного процесу, залишається поза їх контролем. Водночас Бюджетний кодекс передбачає необхідність здійснення відповідними органами виконавчої влади контролю за дотриманням бюджетного законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу, зокрема за надходженням коштів до бюджету. При цьому єдиного органу, який здійснює контроль за надходженням коштів, Конституція та закони України не передбачають.

Дехто з присутніх на засіданні висловив думку, що питання щодо затвердження урядового законопроекту розглядати недоцільно, адже Конституційна Асамблея спочатку повинна підготувати концепцію внесення змін до Конституції, а не розглядати окремі пропозиції щодо внесення змін до окремих статей. Зокрема, один з авторів чинного Основного закону, народний депутат другого й шостого скликань В. Мусіяка заявив, що «має бути єдиний документ про внесення змін до Конституції. Ми що можемо вносити зміни до Конституції шматками? Нам через годину запропонують внести зміни про правосуддя. Конституційна Асамблея цим має займатися? Я відмовляюся голосувати за такий порядок денний», – підкреслив він.

В. Мусіяку підтримали екс-суддя Конституційного Суду М. Козюба та лідер соціалістів О. Мороз. «Важливо починати роботу з утвердження концепції. Щоб знати, куди ми йдемо», – сказав останній. У відповідь секретар Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук зазначила, що Асамблея не виходить за межі своїх повноважень і може паралельно розробляти і концепцію, і законопроекти. Крім того, В. Мусіяка звернув увагу на той факт, що Конституційна Асамблея має розробляти системні зміни до Конституції

сама – без втручання влади – і подавати їх Президенту. «Ми повинні самі розробляти зміни до Конституції, а нам дають готовий проект», – наголосив член Конституційної Асамблеї.

«Це не єдиний стандарт бюджетного контролю у Європі. Чому ми повинні зупинитися на ньому?» – доповнив його М. Козюба. «Питання не про функції Рахункової палати, а про функції Асамблеї. Яке відношення має Конституційна Асамблея до запропонованого проекту? Він правильний, хороший, але це не наша робота. Я пропоную зняти його з обговорення», – підсумував науковий консультант Центру ім. Разумкова М. Мельник.

«Основним завданням Рахункової палати, як органу парламенту, є контроль за використанням і виконанням Держбюджету. Ідеться про посилення представницького парламентського контролю за фінансово-господарською діяльністю уряду, який, з одного боку, забезпечує через стягнення податків наповнення держбюджету, а з іншого – забезпечує його виконання. На засіданні Асамблеї немає дискусії з приводу того, що це доцільно. Суперечка виникла через те, чи є це пріоритетом Конституційної Асамблеї. Чи може вона приймати це рішення, не ухваливши концепцію комплексних змін до Конституції», – сказав экс-міністр юстиції М. Оніщук. Він зазначив, що питання щодо контролю парламенту над тим, як Кабмін виконує бюджет, не є принциповим. «Чи підтримує зараз Асамблея цю пропозицію, чи ні – все одно треба розуміти, що суб'єктами конституційної законодавчої ініціативи є лише Президент або 150 народних депутатів. І рішення Конституційної Асамблеї має рекомендаційний характер для глави держави», – додав він.

Утім, за підсумками двогодинної дискусії, узявши до уваги те, що практика поширення повноважень незалежного органу фінансового контролю на бюджетні надходження, яким в Україні є Рахункова палата, відповідає міжнародним стандартам у цій сфері, і врахувавши, що виконання Держбюджету є цілісним процесом, повноцінний контроль за яким має складатися з контролю як за надходженням, так і за використанням бюджетних коштів, Конституційна Асамблея вирішила підтримати пропозицію про необхідність внесення змін до ст. 98 Конституції України.

Було погоджено нову редакцію ст. 98 Основного закону, у якій зазначено, що «контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до державного бюджету України та їх використанням здійснює Рахункова палата».

Також Конституційною Асамблеєю було прийнято рішення запропонувати Президентові України В. Януковичу розглянути й подати проект закону України «Про внесення змін до ст. 98 Конституції України» до Верховної Ради.

Після затвердження урядового законопроекту Конституційна Асамблея продовжила роботу над своїм варіантом тексту Основного закону. Члени Конституційної Асамблеї наголосили на необхідності передбачити

в законопроекті можливість інтеграції України у Євросоюз. «Інтеграційні прагнення України повинні бути зафіксовані в першому розділі Конституції», – пояснив академік Національної академії правових наук О. Скрипнюк.

Також на другому пленарному засіданні Конституційної Асамблеї обговорювалися питання про регламент органу й план його роботи на вересень – грудень цього року.

Рішення Конституційної Асамблеї про підтримку урядового законопроекту щодо зміни повноважень Рахункової палати привернуло увагу експертів. Як зазначив директор Національного інституту стратегічних досліджень А. Єрмолаєв, тривалий час вирішення цього питання було передумовою ЄС для завершення переговорів про надання Україні макрофінансової допомоги. За його словами, Єврокомісія підкреслювала необхідність такого врегулювання в контексті реформування національної системи державних фінансів як передумови для розблокування коштів секторальної бюджетної підтримки ЄС Україні (це 167 млн євро у 2012 р.), а також укладення нових відповідних угод.

Слід зауважити, що увесь час з моменту прийняття Конституції України та, відповідно, запровадження зазначеного незалежного органу – Рахункової палати – неодноразово робилися спроби розширити її повноваження. Адже за змістом ст. 98 Конституції України дохідна частина Державного бюджету України тривалий час залишалася поза парламентським контролем, що проводиться Рахунковою палатою.

Водночас деякі експерти скептично оцінюють ефективність стратегії влади в питанні зміни повноважень РП. «Для боротьби з корупцією й підвищення ефективності використання бюджету треба не змінювати повноваження Рахункової палати, а найперше приводити до вимог Євросоюзу закон про державні закупівлі», – заявив один із членів Конституційної Асамблеї, голова ради Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут. Вочевидь він мав на увазі підписання В. Януковичем змін до закону про держзакупівлі, які вивели з тендерного регулювання закупівлі держпідприємств, що становили раніше велику частину тендерів. Європейська комісія висловила занепокоєння ухваленим в Україні законом, що виводить з-під контролю громадськості значну частину державних закупівель. Там зазначили, що зміни в порядку державних закупівель не відповідають майбутній Угоді про асоціацію з Європейським Союзом і міжнародним принципам.

Питання з боку експертів виникають і стосовно процедури прийняття рішень Конституційною Асамблеєю. Так, член Асамблеї, голова Центру політико-правових реформ І. Коліушко, коментуючи розгляд на останньому засіданні законопроекту про зміни повноважень Рахункової палати, розробленого урядом без участі членів Асамблеї, не відкидає загрози перетворення Конституційної Асамблеї у своєрідного «хлопчика за

викликом». За його словами, «у багатьох колег закралися подібні сумніви». «Але мені здається, що на цьому прикладі ще не можна робити остаточних висновків. Це могло бути збігом деяких обставин і помилковим рішенням. Погоджуся, що цей законопроект схвалювати не можна було, треба було просто взяти це питання до уваги і використовувати в роботі над концепцією конституційної реформи. Якщо в Президента є необхідність прямо зараз внести зміни до Конституції, то він міг внести цей законопроект без будь-якого розгляду на Конституційній Асамблеї», – вважає І. Коліушко.

Нещодавно стало відомо, що в Адміністрації Президента розроблено законопроект про зміни ст. 131 Конституції щодо складу Вищої ради юстиції. Його також планують запропонувати для схвалення Конституційній Асамблеї. Відповідно до проекту, до складу Вищої ради юстиції (ВРЮ), яка складається з 20 членів, входить переважно судді (14 осіб). Зокрема, 11 членів обиратимуться з'їздом суддів, ще три – голови Верховного й Конституційного судів, а також голова Ради суддів – входить до складу ВРЮ за посадою.

Крім того, до ради входить лише один представник органів прокуратури – Генеральний прокурор. Документ також передбачає залучення до складу ВРЮ уповноваженого Верховної Ради з прав людини. При цьому з її складу буде виведено міністра юстиції. Ще по два члени ради призначатиме з'їзд представників вищих юридичних навчальних закладів і наукових установ, а також з'їзд адвокатів.

Ініціативу про збільшення квоти суддів у Вищій раді юстиції експерти оцінюють позитивно, проте наголошують на необхідності проводити ці зміни системно.

У профільному парламентському комітеті запропоновані зміни вважають доцільними. «Згідно з чинною Конституцією, склад Вищої ради юстиції формують три гілки влади, і очевидно, що суддів там замало. Тому європейська спільнота рекомендує нам реорганізувати порядок формування ВРЮ», – вважає В. Колесніченко, голова підкомітету з питань звільнення суддів і реагування на порушення законодавства у сфері правосуддя. За його словами, реформування ради відбувається в рамках другого етапу судової реформи. «Верховна Рада й Президент будуть відсторонені від формування ВРЮ, ця функція перейде до з'їздів суддів і юридичної спільноти», – стверджує В. Колесніченко.

За словами І. Коліушка, тема реформи місцевого самоврядування й судової реформи завжди називалася пріоритетом внесення змін до Конституції. Але головним є не те, які питання розглядаються й ким вони ініційовані, а як приймаються рішення в Конституційній Асамблеї щодо них. «Якщо Асамблея розглядатиме ці питання коректно, даватиме оцінку ситуації, виявлятиме проблему, шукатиме альтернативні рішення, а потім їх прийматиме, тоді все нормально. У такій ситуації можна виділяти окремі питання із загального масиву проблем конституційного реформування. Якщо ж будуть і далі

вносити готовий проект і відразу ж приймати рішення про направлення документа Президенту для внесення в парламент, то така Конституційна Асамблея нікому не потрібна», – переконаний експерт.

І. Коліушко не виключає також, що Конституційній Асамблеї можуть «спустити зверху» готовий проект усіх змін і запропонують лише схвалити його. «Підозра є. Але поки немає підстав казати, що саме так усе й станеться. Занадто мало часу пройшло», – констатує він.

Тим часом Президент України В. Янукович, виступаючи на пленарному засіданні 67-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, заявив, що Україна враховуватиме кращий досвід європейських країн у процесі реформ щодо встановлення верховенства права.

Він зазначив, що центром міжнародних зусиль із зміцнення верховенства права повинна залишатися Організація Об'єднаних Націй. Водночас, за його словами, важливе значення в цій сфері мають відповідні регіональні організації. «Для України це Рада Європи, зокрема її Венеціанська комісія, тісна взаємодія з якою допомагає нам неухильно рухатися шляхом реформ у сфері верховенства права й таким чином реалізовувати наші євроінтеграційні устремління», – сказав В. Янукович.

За словами Президента України, цьому процесу сприяє робота Конституційної Асамблеї. «Під час конституційного будівництва ми вивчаємо й будемо враховувати кращий досвід інших країн», – підсумував Президент.

Ю. Якименко, мл. науч. сотр.

Главные экономические аспекты визита украинской делегации в США в оценках прессы

Рабочий визит украинской делегации в США накануне посещения Вашингтона украинским Президентом В. Януковичем обозначил проблемные моменты политической стороны украинско-американских отношений и одновременно продемонстрировал заинтересованность Украины в расширении экономического сотрудничества с этой страной.

Помимо подготовки участия главы Украинского государства в мероприятиях в рамках состоявшейся в конце сентября Вашингтоне Генеральной Ассамблеи ООН, члены украинской делегации, возглавляемой главой Нацбанка С. Арбузовым, сосредоточились на «проведении рабочих консультаций с целью расширения торгово-экономического сотрудничества

между Украиной и США, обсуждении новых совместных инвестиционных проектов». Так охарактеризовал главные цели визита украинский МИД.

Выступая перед американскими инвесторами в Вашингтоне, С. Арбузов заявил о том, что целью визита высших украинских чиновников в США является демонстрация открытости украинского правительства к сотрудничеству и готовность прислушиваться к замечаниям.

Помимо главы НБУ в состав украинской делегации вошли министр финансов Ю. Колобов, министр аграрной политики и продовольствия Н. Присяжнюк, министр экологии и природных ресурсов Э. Ставицкий, председатель Государственной налоговой службы А. Клименко, председатель Государственной таможенной службы И. Калетник, председатель правления «Укрэксимбанк» Н. Удовиченко и другие официальные лица.

В ходе их встреч с высокопоставленными представителями Госдепартамента и Госказначейства США, руководством Министерства финансов США, Международного валютного фонда, Всемирного банка, Министерства по вопросам фермерства и зарубежной сельскохозяйственной службы США, государственного Департамента по энергетике, Комитета энергетики и торговли Конгресса США, представителями ведущих американских корпораций и бизнес-ассоциаций обсуждались актуальные проблемы торгово-экономических отношений между двумя странами, особенности украинской фискальной и регуляторной среды, проблемы защиты прав собственности и повышения инвестиционной привлекательности украинской экономики, а также цели и содержание проводящихся в Украине реформ. В частности речь шла об успехах в реформировании налоговой и таможенной систем, а также о мерах, направленных на дерегуляцию экономики и дальнейшее улучшение инвестиционного климата. «Эти реформы свидетельствуют о переходе к принципиально новому этапу развития Украины», – заявил глава НБУ С. Арбузов на встрече с чиновниками Госдепартамента США, подчеркнув, что несмотря на неблагоприятные внешнеэкономические условия, в Украине сохраняется макроэкономическая, ценовая и курсовая стабильность.

Важным аспектом визита украинской делегации в США стало обсуждение проблем энергетической безопасности Украины в контексте привлечения в страну профильных американских инвесторов мирового уровня.

В ходе встречи с председателем подкомитета по вопросам энергетики Комитета энергетики и торговли Конгресса США Э. Видфелдом, глава украинской делегации С. Арбузов заявил, что Украина способна обеспечить собственную энергобезопасность в ближайшие три года и призвал американские компании принимать дальнейшее участие в энергетических проектах в Украине. Глава НБУ напомнил, что в этом году ведущие американские энергетические компании победили в конкурсах на заключение соглашения о распределении углеводородов, которые будут добываться

в Украине. По словам главы НБУ, для обеспечения собственной энергобезопасности Украина повышает объемы добычи энергоносителей, привлекает мировые компании для добычи газа из альтернативных источников, а также вводит энергосберегающие технологии. Также в ходе встречи было отмечено, что США заинтересованы в быстром становлении в Украине новой энергетической отрасли – добычи газа из нетрадиционных источников.

«В этом году ведущие американские энергетические компании победили в конкурсах на заключение соглашения о распределении углеводородов, которые будут добываться в Украине. Надеемся, что эти компании принесут современные технологии и масштабные инвестиции в энергетический сектор Украины. Мы также пригласили американские компании принять участие в новых конкурсах на заключение соглашений о разделе продукции. Расчеты показывают, что каждый из этих проектов позволит Украине ежегодно добывать около 10 млрд куб. м газа. Этот потенциал добычи бесспорно перекроет потребности Украины в газе и, соответственно, улучшит состояние платежного баланса страны», – отметил С. Арбузов.

Позднее различные аспекты этих проблем обсуждались в ходе встречи В. Януковича с руководством компаний «Шеврон» и «Эксон Мобил».

Напомним, в феврале прошлого года НАК «Нефтегаз Украины» и «Эксон Мобил» подписали Меморандум о сотрудничестве в сфере разведки запасов нетрадиционных углеводородов в Украине. «Шеврон» в мае 2012 г. победила в конкурсе на добычу углеводородов в пределах Олешской площади во Львовской и Ивано-Франковской областях. В августе компания подала на рассмотрение Кабинета Министров Украины проект соглашения о распределении продукции во время разработки Олешской площади.

Как сообщил участвовавший в переговорах министр экологии и природных ресурсов Э. Ставицкий, оба контракта планируют подписать в ноябре. По словам министра, месторождения планируют ввести в строй в 2015 г. «Ожидается, что добытый там газ (а половина его будет принадлежать Украине), на 70 % перекроет потребности страны в импортном топливе. Причем ожидается, что газ из этих месторождений будет стоить 120 дол. за 1 тыс. куб. – в 3,5 раза дешевле того, что мы сейчас платим “Газпрому”». Представитель компании Г. Лукет отметил, что «Шеврон» удовлетворена своим участием в конкурсах на добычу углеводородов на территории Украины. «Надеемся, после завершения всех процессов относительно нашего участия в разработке месторождений в Украине у нас большие перспективы сотрудничества в нефтегазовой промышленности», – сказал он. Г. Лукет также высоко оценил прозрачные конкурсные процедуры, в которых принимала участие в Украине компания «Шеврон».

Однако энергетические аспекты двустороннего сотрудничества вряд ли можно назвать первостепенными в состоявшихся переговорах. Одну из

главных целей визита украинской делегации в США обозреватели связывают со стремлением украинской власти к продолжению сотрудничества с Международным валютным фондом и Всемирным банком.

Глава НБУ С. Арбузов заявляет, что Украина ожидает визит миссии МВФ осенью и надеется на возобновление кредитной программы Фонда до конца года. По его словам, несмотря на успешное привлечение средств на внешних рынках, Украина считает целесообразным сотрудничество с Фондом ввиду возможного увеличения масштабов европейского долгового кризиса. В то же время, по словам С. Арбузова, украинские власти сталкиваются с трудностями в вопросе повышения газовых тарифов (одно из требований МВФ) и продолжают искать компромиссное решение этой проблемы.

Эксперты напоминают, что еще недавно украинские чиновники, комментируя сотрудничество с МВФ, указывали, что Украина спокойно обходится без средств Фонда, и подчеркивали, что на протяжении двух лет Украина не получила от МВФ ни цента, регулярно выплачивая при этом сотни миллионов долларов за предыдущие кредиты.

Сегодня же тональность и содержание заявлений представителей украинской власти несколько изменились. В частности, первый вице-премьер В. Хорошковский заявил, что сотрудничество с МВФ способствовало бы экономическому росту и финансовой стабилизации.

Недавно Совет НБУ порекомендовал правительству активизировать сотрудничество с МВФ в рамках программы stand by, которую МВФ одобрил в 2010 г., пообещав до конца 2012 г. предоставить Украине кредит на общую сумму 15,5 млрд долл. Фонд выделил первые два транша на сумму 3,4 млрд долл., но уже в декабре 2010 г. выделение средств было приостановлено из-за невыполнения правительством Украины условий соглашения, касающихся повышения тарифов на газ для населения. В 2011–2012 гг. визиты миссий МВФ в Украину заканчивались провалом переговоров. Сегодня, говоря о перспективах сотрудничества Украины с МВФ, эксперты указывают на холодный прием, оказанный Украиной технической миссии МВФ в начале сентября, однако не исключают возможности возобновления сотрудничества страны с Фондом уже в следующем году. Обозреватели также напоминают, что в 2012 г. Киев должен выплатить МВФ 3,5 млрд долл. в качестве процентов по ранее предоставленным кредитам, причем Кабинет Министров Украины сообщал о переговорах относительно возможной реструктуризации этих выплат.

Тем временем МВФ продолжает требовать от украинских властей выполнения ряда непопулярных реформ, в том числе повышения тарифов на газ (как товарный ресурс) для населения на 30 % с последующим повышением его до уровня себестоимости ресурса, а для предприятий тепло-коммунального энергетического сектора – на 58 % с полным перенесением этого роста на отопительные тарифы для конечного потребителя – населения.

С. Арбузов рассчитывает, что украинское правительство сможет решить этот вопрос к концу текущего года и, таким образом, программа сотрудничества с МВФ будет восстановлена. «Эта ситуация обсуждается. Ситуация сложилась исторически за долгие годы и революционным методом решить ее, к сожалению, не удастся. Но, рано или поздно, мы это условие выполним, программа будет восстановлена. Это будет хорошим сигналом инвесторам. Для нас это очень важно, мы над этим работаем», – заявил глава Нацбанка в Вашингтоне, подчеркнув, что Украина не прекращала сотрудничество с американскими коллегами и надеется на их поддержку в разблокировании помощи МВФ. «Я уверен, что решения будут найдены. Мы найдем подход к решению той одной проблемы, которая стоит перед нами. И я уверен, что рано или поздно программа будет возобновлена», – заявляет С. Арбузов.

В то же время Премьер-министр Украины Н. Азаров уверяет, что тарифы на газ для населения после выборов повышаться не будут. «Ничего не произойдет после 28 октября, никаких решений о повышении тарифов не будет», – заявил он в недавнем интервью украинским телеканалам. О том, что правительство не пойдет на увеличение тарифов на газ для населения, ранее заявлял и вице-премьер-министр, министр социальной политики Украины С. Тигипко. Тем временем, как отмечают обозреватели, растущая цена российского газа, от которого серьезно зависит почти вся украинская промышленность, создает значительные экономические трудности украинскому правительству – расчеты за газ существенно ухудшают платежный баланс страны.

Замедление роста украинской экономики заставляет некоторых экспертов говорить о надвигающейся финансовой катастрофе. В этих условиях получение очередного транша от МВФ становится для украинской власти вопросом первоочередной важности. Однако, учитывая в том числе сложную политическую ситуацию в стране, перспективы предоставления Фондом финансовой помощи Украине представляются довольно туманными. Так, эксперты обращают внимание на недавние заявления помощника госсекретаря США по вопросам Европы и Евразии Ф. Гордона, который, подвергнув критике украинскую власть за «сворачивание демократии» (исчезновение из кабельных сетей телеканала ТВі, давление на журналистов и т. д.), указал на необходимость немедленного освобождения Ю. Тимошенко и проведения честных и прозрачных парламентских выборов. «США не смогут развивать взаимоотношения в вопросах безопасности и экономики, если Украина не проведет демократических выборов. МВФ не сможет предоставлять Украине финансовую помощь», – подчеркнул помощник госсекретаря США.

По общему мнению украинских экспертов, в условиях резкого снижения темпов роста отечественной экономики, сокращения промышленного

производства и увеличения отрицательного сальдо торгового баланса после завершения парламентских выборов в Украине возобновление сотрудничества с МВФ и получение новых займов будет критически важным для страны. Большинство обозревателей уверены, что уже в ближайшее время такое положение вещей либо заставит Украину присоединиться к Таможенному союзу России, Беларуси и Казахстана, в котором ей обещают низкую цену на газ, либо согласиться на условия МВФ относительно повышения цены на газ для населения и получить кредит на поддержку финансовой стабильности.

Принимая во внимание сложность нынешней экономической ситуации в Украине, эксперты не исключают, что украинская власть согласится на условия МВФ, ссылаясь на тяжелые последствия для украинской экономики кризиса в еврозоне. Причем объявлять об этом после выборов будет не Президент, а глава правительства, на которого, вероятно, будет возложена ответственность за просчеты в экономической политике.

На важное значение получения Украиной к концу года кредитов от МВФ указывает, в частности, экс-министр экономики В. Сулов. В то же время эксперт подчеркивает, что требование МВФ о повышении цен на газ для населения является своего рода мифом, который распространяет власть, не желая искать другого пути решения проблемы. «Нам все сложнее получать любые займы. Нам скоро никто и ни под какие проценты занимать не будет, если не будет действовать программа с МВФ. Но надо понимать, что эта программа гарантирует возврат долгов. И в конечном счете МВФ интересуется не повышение цены на газ, а проблема дефицита “Нефтегаза” и проблема дефицита государственного бюджета, поскольку разница в тарифах финансируется из бюджета. МВФ не такой кровожадный, что хочет любым путем добиться высоких тарифов. И из этого есть и другие выходы, только Украина их не предлагает», – комментирует ситуацию В. Сулов.

По мнению экономиста Е. Белан, украинская власть в вопросе сотрудничества с МВФ переходит к более прагматичной позиции, отдавая себе отчет в изменчивости мировых финансовых рынков в условиях предстоящих госсектору пиковых повышений внешних долговых обязательств. Эксперт подчеркивает, что заявления С. Арбузова о сложностях в вопросе повышения газовых тарифов – одного из трех основных требований МВФ для возобновления кредитования – представляются вполне ожидаемыми в преддверии парламентских выборов. Однако после избирательной кампании правительство вернется к этому вопросу, поскольку МВФ вряд ли изменит свою позицию по этому поводу. Что касается требований проведения консервативной бюджетной политики, то они, вероятно, будут выполнены. С требованием же постепенного перехода к гибкому валютному курсу ситуация не вполне определена, поскольку количественно параметры гибкости не зафиксированы. Но, считает эксперт,

даже если фонд будет рекомендовать ослабить валютный курс, девальвация в рамках программы МВФ, скорее всего, будет контролируемой и, значит, будет положительно воспринята кредитными рынками.

Возобновление сотрудничества с МВФ послужило бы позитивным сигналом для иностранных инвесторов, тем более что для американской стороны сегодняшние уверения украинских чиновников в улучшении инвестиционного климата представляются не вполне убедительными. Так, в отчете Госдепартамента США относительно инвестиционного климата в Украине за 2012 г. говорится, что условия для ведения бизнеса в Украине остаются сложными, а главную проблему представляет коррупция. Ожидалось, что проведение Евро-2012 в Украине предоставит возможности привлечения инвесторов к участию в инфраструктурных проектах, но на практике процесс проведения тендеров и заключения контрактов вновь выявил проблемы бюрократии и коррупции, и многие международные компании отказались от участия в подобных проектах.

Таким образом, говорить об особенной успешности визита украинской делегации в США в плане решения проблем привлечения внешних инвестиций пока преждевременно. Но определенные шаги в этом направлении были сделаны.

В. Пальчук, мол. наук. співроб., канд. наук із соц. комунікацій

Українсько-словацький реверс як один із заходів диверсифікації поставок газу на європейському ринку

Останні переговори української сторони в особі міністра енергетики і вугільної промисловості України Ю. Бойка з європейським комісаром з питань енергетики Г. Оттінгером продемонстрували зацікавленість ЄС у подальшому розширенні шляхів диверсифікації поставок енергоресурсів з використанням можливостей української газотранспортної системи. Ідеться про домовленості між ЄС і Україною щодо реверсних поставок газу через трубопровідну систему Словаччини з Європи в Україну. Про це заявив у Брюсселі після закінчення зустрічі з українським міністром європейський комісар з питань енергетики Г. Оттінгер. «Дійсно, на кордоні між Україною та Європейським Союзом – Словаччиною – є технічні можливості для реверсних поставок газу. Нам потрібно деякий час (для

технічного рішення поставок), але ми думаємо, що реверсні поставки можуть бути готові до середини 2014 р.», – зазначив єврокомісар.

Очевидно, що для ЄС розширення маршрутів диверсифікації поставок газу в Україну з використанням уже існуючих газотранспортних систем, у тому числі потужних підземних сховищ газу в Україні, сьогодні набувають особливого значення. І не так для оптимізації переговорного процесу з «Газпромом» про вигідну ціну на газ, як для стратегічної перспективи розвитку енергетичного ринку Європи й енергетичної безпеки ЄС. У тому числі й шляхом недопущення будь-якої монополії на енергетичному ринку, зокрема поставки російських енергоносіїв. Тому після таких заяв представників Євросоюзу дедалі реальнішими видаються спроби реверсу української ГТС і поступової активізації переговорного процесу з євротрейдерами щодо використання можливостей підземних сховищ газу в Україні. Адже ще наприкінці 2011 р. на засіданні українсько-словацької комісії з питань економічної, промислової та науково-технічної співпраці словацька сторона висловила переконання, що транзит природного газу через українську газотранспортну систему, з урахуванням витрат на реконструкцію української ГТС, економічно ефективніший, ніж будівництво нових газопроводів.

Останні переговори української сторони з європейським комісаром з питань енергетики Г. Оттінгером показали зацікавленість ЄС у використанні української ГТС. За словами єврокомісара, сторони обговорили питання «інфраструктури, шляхи розвитку наявної інфраструктури, плани щодо оновлення газотранспортної системи, нові технології та що може бути зроблено» з українського боку, з боку Європейської комісії та міжнародних фінансових інституцій (Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції і розвитку та Світового банку).

Водночас для газового ринку Європейського Союзу, так само як і для України, за словами Г. Оттінгера, Росія залишається найважливішим партнером. «І в наших інтересах продовжувати це партнерство. Але наш внутрішній ринок і наша енергетична політика говорять про необхідність диверсифікації ринку газу. Це означає – диверсифікації шляхів поставок і ресурсів. Реверсні поставки – ключовий ресурс загального європейського газового ринку», – підкреслив єврокомісар.

Для України такі заяви представників ЄС украй важливі. Адже насамперед ідеться про реверс української ГТС, що дасть змогу імпортувати в Україну газ трубопроводами не тільки з РФ, а й з ЄС. Ідеться, зокрема, про трубопровідну систему Словаччини. Оглядачі ряду видань погоджуються, що якщо ця спроба буде вдалою, то цілком логічним стане й продовження переговорів з європейською стороною аж до укладання контрактів на зберігання в українських підземних сховищах газу європейськими покупцями енергоносіїв. Як відомо, у Міненерговугіллі зазначають, що Україна готова

надати до 15 млрд куб. м вільних потужностей власних підземних сховищ газу для європейських компаній.

Те, що забезпечення роботи української ГТС у реверсному режимі має позитивний аспект, упевнена більшість експертів. Реверс відкриває для України ще одну перспективну можливість, а саме: входження в європейську систему спотової (біржової) торгівлі природним газом. Для України закупівля газу на спотових хабах – це ще один варіант, ще один аспект досягнення енергетичної незалежності. У такий спосіб Україна може й насправді скоротити споживання дорогого російського природного газу. Для початку – хоча б до рівня 2009 р., переконані експерти.

Спотові майданчики зазвичай формуються в районах з високою концентрацією продавців і покупців газу, наприклад у вузлах газотранспортної мережі – хабах. Таких хабів у тій самій Європі чимало. І потреба в них зростатиме з урахуванням потреб європейського газового ринку. Європейський газовий ринок продовжує активно використовувати спотові ціни на газ і рухається в бік становлення цього механізму ціноутворення як основного, зазначають експерти.

Тому використання українських підземних газосховищ відкриває шлях українській стороні до біржової торгівлі газом (спотові контракти), включно з торгівлею скрапленим газом (LNG), а також стисненим газом (CNG). Адже, як стверджують експерти, спотові контракти дедалі більше впливають на кон'юнктуру ринку газу, зокрема на цінову. У різні періоди спотові ціни на газ на європейських хабах на 100 і більше доларів були нижчі, ніж ціна, за якою «Нафтогаз» купує газ у «Газпрому» за довгостроковим контрактом. Покупці російського газу в Європі вже вимагають включення так званої спотової складової в довгострокові контракти з «Газпромом».

На думку експертів, доцільно з використанням українських підземних сховищ газу на західному кордоні створити в перспективі «східноєвропейський газовий хаб», що об'єднує операторів ГТС України, Угорщини, Словаччини і, можливо, Польщі. Тобто включити підземні сховища газу України в систему спотової торгівлі природним газом у Європі. Експерти припускають, що організація газового хабу на території України дасть змогу газовим трейдерам, спираючись на можливості українських підземних газосховищ, розпочати торговельні операції в рамках європейських регіональних газових ринків. Саме присутність європейських компаній допоможе забезпечити реальне виконання в Україні європейського енергетичного законодавства, залучить для роботи на вітчизняних підземних газосховищах європейських газотрейдерів.

Це також може бути реальним кроком до диверсифікації джерел і напрямів газопостачання в Україну, що в сумі може знизити ціну імпортного газу на вітчизняному ринку. «Перш за все ми можемо себе забезпечити більш дешевим газом, особливо зі спотового ринку, тому що сьогодні Європа не має

в достатній кількості підземних газових сховищ, і в літній період є профіцит газу на ринку. Досить часто на спотовому ринку ціна на газ падає в два рази, порівняно з ціною на російський газ для України», – зазначив експерт з енергетичних питань О. Тодійчук.

Очевидно, такі прогнози експертів виходять з можливостей потужних підземних сховищ газу на західному кордоні України з обсягом зберігання до 25 млрд куб. м товарного газу. Досвід зими 2011–2012 рр. показав, що без достатніх обсягів зберігання досить складно забезпечити пікові сплески споживання газу (звичайно, з урахуванням реконструкції підземних сховищ газу). Ні «Північний потік», ні «Південний потік» навіть у середньостроковій перспективі не матимуть таких можливостей. Усі європейські країни, за даними Gas Storage Europe (GSE), мають підземні потужності зі зберігання близько 85 млрд куб. м газу.

Більше того, про важливість забезпечення роботи української ГТС у реверсному режимі свідчать також розрахунки, виконані ТОВ «Нафтогазбудінформатика». Оперуючи даними цієї компанії у своїх коментарях, експерти зазначають, що з урахуванням прогнозу імпорту природного газу в країні Європи, зокрема імпортованої частки російського газу, мінімальне завантаження української ГТС становитиме у 2020 р. приблизно 40–50 млрд куб. м. Для забезпечення рентабельності всіх чотирьох транзитних газопроводів такі обсяги малі, однак цілком достатні для рентабельної роботи двох з них. За таких прогнозів з'являється можливість реверсу у використанні інших двох газопроводів. Тобто поставки природного газу не з України в країні Європи, а, навпаки, з країн Європи в Україну.

У цьому контексті важливість реверсу української ГТС стосується також і оптимальної роботи трубопроводу Словаччини. Як відомо, газ з української ГТС подається, зокрема, до Словаччини. Тому зниження транзиту природного газу через Україну прямо стосуватиметься й словацької сторони. Експерти стверджують, що з 2013 р. «Газпром» зменшує резервування пропускних потужностей словацької системи газопроводів. Тому Словаччина змушена розглядати інші варіанти прокачування газу, у тому числі й реверсивний режим для інших споживачів. «Для Словаччини важливо, щоб ГТС працювала й була завантажена. Якщо російський традиційний постачальник не може цього забезпечити, значить, будуть відпрацьовуватися інші варіанти», – наголосив директор енергетичних програм Центру «Номос-1» М. Гончар. Він повідомив, що варіант із реверсом газу з Німеччини в Україну є одним з таких варіантів.

На сьогодні словацька транзитна газотранспортна система складається з чотирьох газопроводів з максимальною добовою пропускною здатністю відповідно 81,5; 81,5; 85,0 і 45,0 млн куб. м (сумарно 293 млн куб. м на добу, або близько 107 млрд на рік). Це дасть можливість після 2013 р. словацьку трубу потужністю 45 млн куб. м/добу використовувати у зворотному

напрямку, тобто для подачі газу зі Словаччини в Україну. Водночас представники компанії Eustream, оператора словацької ГТС, стверджують, що в середньостроковій перспективі (2014–2015 рр.) із ГТС Словаччини в Україну може транспортуватися близько 85 млн куб. м/добу (20 млрд куб. м на рік). Тобто виникає реальна можливість поставки природного газу в Україну за цим напрямком. У такому разі експерти радять «Нафтогазу» укласти технічну й транзитну угоди зі Словаччиною, зокрема зі словацькою компанією Eustream.

На сьогодні в ЗМІ активно розміщується інформація про переговори «Нафтогазу України» з німецькою компанією RWE. За припущеннями оглядачів видань, саме з нею «Нафтогаз» має намір підписати короткостроковий контракт на поставку в Україну через трубопроводи Словаччини спотового газу, купленого на одному з європейських хабів. Треба також зазначити, що копія проекту рамкової угоди та відповідних контрактів, покликаних забезпечити угоду «Нафтогазу» з RWE, експерти в цілому оцінили позитивно. З юридичної точки зору, як вважають фахівці міжнародного торгового права, з якими консультувалася редакція DT.UA, рамкова угода «Нафтогазу» з RWE є досить збалансованим документом. У цілому права й зобов'язання кожної зі сторін паритетні й не обтяжені надмірними або нерозумними умовами.

Більше того, проект цього документа відрізняється від договору купівлі-продажу від 19 січня 2009 р., укладеного між «Нафтогазом» і «Газпромом». Сама рамкова угода дає уявлення про те, який вигляд має «європейська газова угода» й наскільки не відповідає європейським стандартам контракт купівлі-продажу газу, укладений 19 січня 2009 р. між «Нафтогазом» і «Газпромом».

Однак експерти зауважують, що за короткострокової дії рамкової угоди поставки газу не є гарантованими, тобто навряд чи вони можуть бути враховані для цілей забезпечення газового балансу України, особливо в довгостроковій перспективі.

Згідно з рамковою угодою, «Нафтогаз» купує газ у пункті поставки Вельке Капушани на території Словаччини. За інформацією ЗМІ, наприкінці січня – початку лютого «Нафтогаз» відновив і з'єднав з усією системою два існуючі трубопроводи, прокладені раніше (як резервні) паралельно експортним у напрямку Словаччини. І тепер з'явилася технічна можливість одночасно експортувати й імпортувати газ через Вельке Капушани. Тобто раніше «Нафтогаз» технічно міг тільки транспортувати придбаний газ далі в ЄС.

Як зазначають оглядачі ряду видань, питання розширення шляхів диверсифікації поставок газу українською ГТС, зокрема із Словаччини, виникло у зв'язку з безрезультатним переговорним процесом з «Газпромом» щодо зниження ціни на газ для України. Як відомо, Росія продає Україні газ по 430 дол. за 1 куб. м, що є надзвичайно високою вартістю палива, тоді як у Європі його можна придбати по 360–380 дол. за 1 куб. м. Саме про таку ціну

йшлося в рамковій угоді між НАК «Нафтогаз України» і німецькою RWE, підписаній у травні поточного року. Тоді сторони домовились про поставки 10 млрд куб. м.

Водночас керівник енергетичних програм центру «Номос-1» М. Гончар зазначає, що про 10 млрд куб. газу з Європи навряд чи йтиметься в найближчі роки, адже Україні доведеться принаймні на такий самий обсяг скорочувати імпорт російського газу, що суперечить умові «бери або плати», зафіксованій у контрактах від січня 2009 р. Проте навіть невеликі обсяги, отримані із західного напрямку, мали б для України дуже важливе значення, зазначає експерт. Тим більше що технічний бік питання не є складним чи витратним ані для України, ані для Словаччини, хоча через обидві країни пролягає головний шлях транспортування російського газу до Європи.

Якщо врахувати, що Україна має намір скорочувати імпорт російського газу, зокрема в поточному році планується закупити 27,5 млрд куб. м, а в наступному – 24 млрд куб. м, постає питання пошуку додаткових обсягів газу для заповнення української труби. За даними Укртрансгазу, за перші чотири місяці Україна зменшила транспортування газу в країни Західної Європи на 20,87% – до 30 млрд 807,39 млн куб. м. За таких умов експерти звертають увагу, що додаткові обсяги газу з Європи можна отримати й через LNG-термінал, що будується в Польщі. За інформацією ЗМІ, цей термінал зможе приймати скраплений газ із Близького Сходу вже у 2014 р.

Треба також звернути увагу на політичну складову вирішення питання реверсу української ГТС. Оглядачі видань переконані, що ВАТ «Газпром» дуже серйозно ставитиметься до рішень про зниження транзиту російського газу через українську ГТС. Адже в Україну російська компанія поставляє поки що найбільші експортні обсяги, і втрата навіть частини такого ринку для неї досить відчутна. «Кремль використовує “Газпром” як свою головну зброю, коли залякує неслухняні країни, що залежать від газпромівського газу. Однак наслідки для самої путінської системи, у якій “Газпром” є головним генератором і головним розпорядником фінансових винагород тим, хто у фаворі, можуть стати просто колосальними», – пише The Washington Post і нагадує, що головним споживачем російського газу нині є Україна, яка платить за російський газ більше, ніж будь-який інший клієнт російської компанії. Саме ці платежі, зазначає видання, є таким важким тягарем для українського бюджету, що «політики й аналітики із занепокоєнням говорять про можливе затягування країни в орбіту російської політики».

Тільки реальна технічна можливість купити газ в інших продавців може заставити росіян переглянути і свою ціну на газ для України, стверджують експерти. «Сьогодні Москва почуває себе спокійно, тому що впевнена, що поки що нам немає де купити блакитне паливо навіть у зменшених обсягах. На наступний рік Україна зробила заявку на 24,5 млрд куб. м газу», – зауважив експерт з енергетичних питань О. Тодійчук.

У цьому контексті українськими ЗМІ активно поширюється інформація з посиланням на джерело в Міністерстві енергетики і вугільної промисловості про те, що після досягнення Україною домовленостей про поставки газу словацька сторона отримала від російської попередження про можливі скорочення обсягів транзиту її територією. Згідно з угодою, до 2028 р. обсяг щорічного прокачування російського газу через Словаччину має становити 50 млрд куб. м. Однак після введення в експлуатацію Nord Stream у російської монополії з'явилася можливість скоротити постачання як мінімум на третину. За інформацією джерела, у травні на переговорах зі Словаччиною українська сторона отримала рекомендацію намагатися отримати дозвіл на реверс у Москві. Однак після втручання Єврокомісії словацька сторона просто вимушена піти на поступки, тому що її відмова від реекспорту порушує Енергетичну хартію, зазначають оглядачі ЗМІ.

Із цим погоджується директор енергетичних програм центру «Номос-1» М. Гончар. «Рішення словацької сторони не могло бути іншим, адже тоді воно порушувало б принципи основних газових директив ЄС, зокрема рівний доступ до трубопровідних потужностей. І в цьому випадку йшлося не тільки про те, що «Нафтогаз України» бажає отримувати газ із Європи, але й про те, що німецька компанія, компанія країни-члена ЄС, хоче отримати доступ до трубопровідних потужностей на території іншої країни-члена ЄС – Словаччини, щоб реалізувати рамковий контракт, підписаний з компанією, яка походить із країни, що не є членом ЄС, але яка є членом Європейського Енергетичного Співтовариства», – зазначає експерт. Він також підкреслює, що суто політично керівництво Словаччини «не було в захваті» від такого розвитку подій з огляду на досить дружні відносини з Москвою, пов'язані з багаторічним досвідом транспортування російського газу до Західної Європи, але не мала іншого варіанта відповіді з огляду на членство країни в ЄС.

Домогтися поступку від Словаччини дасть змогу й почате нещодавно Єврокомісією антимонопольне розслідування щодо «Газпрому», зазначає директор Інституту енергетичних стратегій Д. Маруни. Таку думку підтримують більшість оглядачів видань. Вони стверджують, що не минуло й місяця відтоді, як Єврокомісія почала розслідування проти російського «Газпрому» за підозрою в порушенні ним антимонопольного законодавства ЄС, як Словаччина дала дозвіл на реверсне постачання газу до України своєю територією.

У цьому контексті директор Інституту енергетичних стратегій Д. Маруни висловлює переконання, що в існуючих умовах, якщо монополія всупереч підписаному зі Словаччиною договору скоротить транзит газу, аргументувавши це тим, що остання не хоче відмовитися від поставок палива в Україну, це буде найкращим доказом обмеження конкуренції на ринку Європи з боку Росії. На його думку, хиткі позиції «Газпрому» в Європі в перспективі приведуть до прийняття й інших вигідних для України рішень, що дають змогу диверсифікувати постачання газу в країну.

У зв'язку з розвитком таких подій експерти говорять про вирішення політичної складової реверсу української ГТС. Зокрема, директор енергетичних програм центру «Номос-1» М. Гончар стверджує, що політично питання реверсу можна вважати вирішеним, але для того, щоб проект зрушився з мертвої точки, Україні потрібно буде знайти кошти на будівництво реверсивної перемички на території Словаччини. «Словацька сторона не хоче в односторонньому порядку нести витрати на спорудження короткого сполучного газопроводу, щоб здійснювати реверсні постачання газу, не зачіпаючи основного маршруту», – говорить він. Як відомо, інвестиції в цей проект оцінюються у 18–20 млн дол.

У підсумку експерти сходяться на тому, що досягнутий результат між українською стороною і Європейською комісією з питань енергетики щодо реверсних поставок газу через трубопровідну систему Словаччини з Європи в Україну є максимально позитивним для України. Такі висновки ув'язують із цьогорічними заявами заступника голови правління «Нафтогазу» В. Чупруна. Він заявив: «Якщо Росія відмовиться прокачувати газ територією України, Київ може перевести газотранспортну систему в реверсний режим і включити її в загальну газотранспортну систему Європи». Нагадаємо, наприкінці лютого поточного року в «Газпромі» заявили, що компанія будуватиме газопровід «Південний потік», що пройде в обхід України до Європи, у варіанті максимальної потужності – на 63 млрд куб. газу на рік. Експерти підрахували, коли Росія запустить на повну потужність і «Північний потік» з можливістю прокачки 55 млрд куб. м газу на рік, і «Південний потік» з 63 млрд куб. м, «Газпром» зможе повністю відмовитися від послуг української ГТС.

На тлі антимонопольних розслідувань з боку Єврокомісії щодо діяльності ВАТ «Газпром» на енергетичному ринку Європи Україна може й навіть повинна привертати увагу до переваги своїх можливостей щодо транспортування енергоносіїв, до того ж Європа активно використовує не один десяток років саме українські труби як газовий коридор, упевнений російський експерт Фонду національної енергетичної безпеки К. Симонов.

З розвитком подій вирішення відносин між ЄС і Росією в енергетичній сфері роль України як транзитера енергоносіїв укотре виявляється незаперечною. Тому дедалі реальнішими видаються спроби реверсу української ГТС й активного залучення до європейського енергетичного партнерства. Як стверджує директор енергетичних програм центру «Номос-1» М. Гончар, «де-факто ми можемо споживати той самий російський газ, але де-юре – це буде газ від німецьких, австрійських чи інших європейських країн, який вони купили в “Газпромі”». Так робить Польща, яка частину газу закупає в Німеччині, яка купує його в Росії. Крім того, не забуваймо, що в Європі є і спотовий ринок газу. А на цьому ринку ціна енергоресурсу (за виключенням пікових періодів) значно нижча за російське

блакитне паливо» (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел: ПАТ «Київоблгаз» (<http://kievoblgaz.kiev.ua>); Українська енергетика (<http://ua-energy.org>); Газета UA (<http://gazeta.ua>); EastKorr – Восточный корреспондент (<http://www.eastkorr.net>); ЛІГАБізнесІнформ (<http://biz.liga.net>); ZN.UA (<http://news.dt.ua>); UA PORT (<http://uaport.net>); Факти (<http://fakty.ictv.ua>); УРА-Інформ (<http://ura-inform.com>); NEWSru.ua (<http://www.newsru.ua>); BBC Ukrainian (<http://www.bbc.co.uk>).*

С. Горвая, соб. кор. СІАЗ

О политических рейтингах и прогнозах...

С приближением парламентских выборов в Украине СМИ все чаще информируют о социологических опросах граждан, а также рейтингах политических сил, которые предоставляют различные социологические группы и компании.

Так, по сообщениям СМИ, согласно результатам социологического исследования студии коммуникаций PolitLab, более четверти респондентов готовы поддержать Партию регионов на парламентских выборах, около 20 % вновь выбрали бы Президентом Украины В. Януковича.

Социологическое исследование прошло с 6 по 13 сентября 2012 г. Методом личного интервью на дому было опрошено 1200 респондентов. Предельная ошибка репрезентативности исследования не превышает 3 %.

Согласно опросу, 26,7 % украинцев готовы проголосовать за Партию регионов на парламентских выборах, 15 % – за объединенную оппозицию «Батьківщина», 11,4 % – за Коммунистическую партию Украины, немного меньше (11,1 %) – за УДАР В. Кличко (<http://glavcom.ua/news/93125.html>, 25.09.2012).

При этом свою поддержку партии «Україна – Вперед!» Н. Королевской высказало 6,9 % респондентов, ВО «Свобода» – 3,2 %, «Нашій Україні» – 1,3 %, а Народной партии В. Литвина – 0,9 %. Как показало исследование, 16,4 % опрошенных – не определились с выбором.

На вопрос, за кого бы респонденты проголосовали, если бы в Украине проходили президентские выборы, 21,9 % опрошенных поддержали бы нынешнего Президента В. Януковича, 12,8 % – лидера партии УДАР В. Кличко, 7,7 % – экс-премьера Ю. Тимошенко, 7,2 % – лидера коммунистов П. Симоненко, 5,6 % – главу совета объединенной оппозиции «Батьківщина» А. Яценюка, 4,2 % – вице-премьера, министра социальной политики С. Тигипко.

По результатам соцопроса, 4 % избирателей готовы проголосовать на президентских выборах за лидера партии «Україна – Вперед!» Н. Королевскую, 2,3 % – за одного из лидеров объединенной оппозиции А. Гриценко, 1,8 % – за лидера ВО «Свобода» О. Тягнибока.

Кроме того, если бы проходили президентские выборы, 0,9 % опрошенных отдали бы предпочтение Премьер-министру Н. Азарову, 0,6 % – Председателю Верховной Рады В. Литвину, по 0,5 % – главе Центрального избирательного штаба объединенной оппозиции «Батьківщина» А. Турчинову и первому вице-премьеру В. Хорошковскому. Вместе с тем 13,1 % не определились с выбором.

Вместе с тем, по информации СМИ, Партия регионов и ВО «Батьківщина» имеют наивысший антирейтинг среди украинских политических сил. Об этом свидетельствуют результаты социологического исследования «Антирейтинги политических партий: обратная сторона узнаваемости», проведенного Агентством социальных коммуникаций. Данное исследование проводилось в период с 18 по 28 сентября 2012 г. Методом личного интервью на дому было опрошено 1400 респондентов. В ходе исследования использовалась вероятностная случайная выборка, равнонаполненная по областям, которая отображает структуру населения в городах и селах Украины по полу и возрасту. Предельная ошибка репрезентативности исследования не превышает 3,0 %.

По словам руководителя социологических проектов Агентства социальных коммуникаций В. Мороза, опрашиваемым было предложено ответить на вопрос «За какую партию вы не проголосуете никогда?». В итоге Партия регионов и «Батьківщина», которые сфокусировали свои кампании на взаимных обвинениях, имеют антирейтинг соответственно 36,13 % и 34,67 %. Далее идут партия «Наша Україна» и ВО «Свобода», антирейтинг которых соответственно 15,67 % и 14,27 % (<http://obozrevatel.com/politics/06315-anti-regjting-prevyishaet-rejting-pochti-u-vseh-ukrainskih-partij.htm>, 3.10.2012).

Наиболее низкий антирейтинг, согласно данным социологов, у партий УДАР – 12,07 %, и «Україна – Вперед!» – 9,87 %.

Результаты опроса, по словам политического эксперта К. Малеева, свидетельствуют о том, что в погоне за узнаваемостью партиям не следует забывать об имиджевой составляющей. «Эпатаж и радикализм добавляют партии узнаваемости, но не голосов. Сегодня проходная пятерка партий имеет уровень узнаваемости на уровне 96–98 %», – отметил он.

Директор социологической службы Центра им. Разумкова А. Быченко представил результаты социологического и экспертного опроса и сообщил о том, что украинские избиратели не ожидают особых положительных сдвигов в парламенте после выборов в этом году.

На вопрос «Изменится ли общественно-политическая ситуация после выборов?» 41 % респондентов ответили, что не изменится, а 28 % вообще не

нашли ответа на этот вопрос. Улучшения ожидают лишь 23 %, тогда как ухудшения – 7 %.

По словам А. Быченко, от нового парламента граждане все же ожидают улучшения в экономике в целом и благосостояния отдельных домохозяйств в частности, а также наведение порядка в государстве. При этом единственная сфера, где преобладают позитивные ожидания, – это сближение Украины с Россией, показывает исследование.

Эксперт также пояснил, что негативная оценка работы нынешнего парламента гражданами объясняется их убежденностью в том, что парламента, в первую очередь, защищает интересы представителей крупного капитала, руководителей органов государственного управления и теневой бизнес. «Лишь 17 % считают, что эта деятельность направлена на защиту интересов граждан Украины в целом», – сообщил А. Быченко (<http://novosti-n.mk.ua/ukraine/read/39454.html>, 27.09.2012).

Эксперт отметил, что на вопрос, кто больше влияет на решения парламента, 30,5 % опрошенных граждан ответили, что это олигархи. Также А. Быченко подчеркнул, что на формирование негативного имиджа парламента имеет влияние и имидж партий.

Политолог В. Фесенко в своей комментарии избирательной кампании высказал мнение о том, что фальшивыми социологическими исследованиями пытаются вызвать противостояние между объединенной оппозицией и партией В. Кличко УДАР.

Он отметил, что последние сомнительные рейтинги, опубликованные во многих СМИ, свидетельствуют о том, что партия власти пытается столкнуть две оппозиционные силы. «К сожалению, происходит манипуляция с рейтингами, через которые пытаются столкнуть объединенную оппозицию и УДАР, фиксируя то, что УДАР опережает по рейтингам оппозицию. То, что пытаются снизить рейтинг объединенной оппозиции – это очевидно. Но то, что УДАР опережает “Батьківщину”, не уверен. В УДАРе, конечно, рейтинги растут, но не настолько», – подчеркнул политолог.

В. Фесенко убежден, что такие манипуляции выгодны именно другой силе и, скорее всего, за этим стоит Партия регионов. «Кому это выгодно? Не уверен, что УДАРу, скорее, это выгодно их главному конкуренту, который таким образом пытается занизить рейтинг объединенной оппозиции, столкнуть две оппозиционные силы между собой и спровоцировать между ними войну. Не исключено, что это также является попыткой дискредитировать УДАР», – пояснил эксперт (http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_politolog-zapodozril-hto-vlast-poddelyvaet-rejtingi-htoby-possorit-klichko-s-b/458063, 27.09.2012).

Вместе с тем он отметил, что технологию фальшивых рейтингов использовали всегда разные политические силы. В том числе и те, которые сейчас в оппозиции. «Влияние таких рейтингов достаточно относительно.

Но был такой пример, когда одна из нынешних оппозиционных сил за месяц до выборов запускала завышенные рейтинги, и это никакого отношения к социологии не имело. А потом на выходе, в результате влияния на общественное мнение, рейтинги действительно росли. Но на самом деле это был инструмент влияния», – подчеркнул эксперт.

В. Фесенко также добавил, что сейчас технология фальшивых социологических исследований будет активно использоваться именно на мажоритарных округах.

ТСН пишет, что в последнее время рейтинг Партии регионов начал резко расти. Если бы выборы проходили в начале сентября, за «регионалов» проголосовали бы 26,3 % опрошенных. Фактически, «регионалы» прибавили 4 %. Эксперты уверяют, что на рейтинг «регионалов» повлияли социальные инициативы и то, что оппозиция размыта.

Некоторые СМИ утверждают, что закон о языке повлиял на ситуацию. И сейчас проявились результаты закона «Кивалова – Колесниченко».

Однако социологи и эксперты с такими выводами не согласны. Если бы такой рост был благодаря закону о языках, то это бы произошло на месяц раньше, считает социолог И. Бекешкина.

«Мы проводили замеры в середине августа. К тому времени все языковые баталии уже давно отгремели. И ни на йоту никакие рейтинги не выросли. Они стали меняться несколько позже, уже в сентябре. Языковой вопрос является определенным маркером, делением на “своих” и “чужих”, но это деление произошло еще раньше».

И. Бекешкина также отмечает удачную рекламную кампанию Партии регионов. «Когда я смотрю рекламу Партии регионов, то я понимаю, что она была грамотно сделана на основе проводимых фокус-групп. Когда я была в Донецке, я эту мотивацию слышала. Люди говорили: “Да, все воруют, но эти хоть что-то делают. Все-таки немножко улучшается жизнь людей. Провели успешно Евро, дороги строятся, инфраструктура улучшается”. И реклама совпадает с мнением избирателей этого региона» (<http://glavred.info/archive/2012/09/26/104344-16.html>, 26.09.2012).

Также, по мнению некоторых экспертов, на бонус от избирателей для партии власти повлиял целый комплекс факторов, главный из которых – это значительное количество неопределившихся с юго-востока, которые ближе к выборам решили определиться и выбрали привычных им «регионалов». Как подчеркнул политтехнолог С. Гайдай, среди всех предложенных вариантов «“регионалы” им кажутся наименьшим злом. Очевидно, потому что у “регионалов” есть власть. Были сделаны некоторые прагматичные шаги. Остальные им, видимо, не подходят», – сказал он.

Внефракционный депутат Т. Черновол связывает рост рейтинга партии власти с двумя причинами. Первое – это «неблаговидность верхушки объединенной оппозиции», второе – социальные инициативы. «Это уже было

апробировано в 2004 г. Тогда у Януковича после повышения пенсий скачок был практически в два раза. Сегодня, конечно же, такого рывка не будет, но пару процентов нарастить на социальных обещаниях они смогут».

Политолог В. Карасев также считает, что тут основную роль сыграла «социалка». «Людям добавили по 100 грн к пенсии. И для многих это большие деньги, особенно в регионах. Во-вторых, им не за кого голосовать. На востоке и на юге альтернатива – либо за коммунистов, либо за Партию регионов. В-третьих, очень поднялся Кличко, который забирает голоса у оппозиции».

По прогнозам политолога, эта тенденция сохранится до выборов – Партия регионов будет первая по спискам. По мнению В. Карасева, произойдет деполяризация украинской политики. «Раньше была “Батьківщина” и Партия регионов. Тимошенко и Янукович. А сейчас оппозиция будет размыта. Будет Кличко. Возможно, зайдет “Свобода”. А партия власти всегда может нагнуть коммунистов и сделать их послушными. Поэтому в оппозиционном лагере будет много лагерей. А в провластном лагере будет один лагерь», – сказал политолог (<http://glavred.info/archive/2012/09/26/104344-16.html>, 26.09.2012).

Заместитель генерального директора, директор политико-правовых программ Центра Разумкова Ю. Якименко высказал мнение о том, что предстоящие выборы народных депутатов Украины будут свободными или частично свободными, но точно не честными. «Власть начала моделировать эти выборы больше года назад», – отметил эксперт и в качестве примера привел, в частности, сужение поля политической конкуренции, лишение оппозиции ее лидеров и вопросы избирательного закона (<http://novostin.mk.ua/ukraine/read/39454.html>, 27.09.2012).

Ю. Якименко отметил, что переход к смешанной избирательной системе имеет целью компенсацию голосов, которых не хватило по партийным спискам, через мажоритарные округа.

При этом следует заметить в качестве устоявшейся характерной особенности тот факт, что в своем подавляющем большинстве отзывы о ходе избирательной кампании и прогнозы на ее результаты также носят в себе признаки реализации избирательных технологий, поскольку являются недостаточно аргументированными, декларативными.

Перспективи розвитку української економіки під впливом зміни ситуації на світових ринках

(Початок. Продовження в наступному випуску)

Сучасні проблеми розвитку української економіки

Останнім часом у вітчизняних ЗМІ поширюються доволі різноманітні оцінки майбутньої економічної ситуації в Україні. Принаймні частина таких оцінок певною мірою політизована. Це пояснюється не лише наближенням виборів до Верховної Ради, а й політичними симпатіями та політико-діловими стосунками різних ЗМІ та експертів. Утім, досвід нещодавно пережитої економічної кризи свідчить про необхідність побудови неполітизованих, позбавлених популізму об'єктивних оцінок та прогнозів розвитку вітчизняної економіки з метою уникнення помилок і запобігання проблемам, принаймні частково, які були породжені в Україні кризою 2008–2009 рр. Хоча досягти цього, насамперед з об'єктивних причин, зовсім нелегко.

Фахівці практично одностайні в тому, що основною причиною тяжких втрат, яких зазнала українська економіка під час останньої кризи, була її недосконала структура в поєднанні з експортноорієнтованою моделлю її функціонування. Так, в інтерв'ю газеті «Дзеркало тижня» перший заступник глави Адміністрації Президента України І. Акімова заявила: «Українська економіка залишалася тривалий період слабкореформованою, недиверсифікованою. Збереглися успадковані від колишнього СРСР деформована структура промисловості (з домінуванням сировинних, напівфабрикатних галузей з низькою часткою доданої вартості у вироблюваній продукції), відтворювальні диспропорції. Після розпаду СРСР ці галузі швидко переорієнтувалися на зовнішні ринки». А «уроки світової кризи 2008–2009 рр. засвідчили хибність підходу, за якого відкладалися радикальні реформи, диверсифікація економіки. Україна виявилася невідповідною до кризи і тому опинилася серед країн, які постраждали від неї найбільше, адже різке погіршення зовнішньої кон'юнктури відразу ж спричинило різкий обвал національної економіки».

Водночас президент Центру економічного розвитку О. Пасхавер вважає, що вади господарського комплексу України «пов'язані в основному з тим, що ми не зуміли створити економіку із сильними стимулами до саморозвитку.

На відміну від усіх наших сусідів, за винятком Молдови, ми навіть не зуміли відновити рівень виробництва 1990 р. Ми не зуміли диверсифікувати економіку і не змогли підвищити її технологічний уклад. Більше того, ми її спростили й навіть знизили складність переробок, збільшивши частку сировинних продуктів... Наша неконкурентоспроможність у поєднанні з її відкритістю і є нашим головним ризиком і викликом. І саме тому нам дуже важко відповідати на зовнішні виклики. Що дуже чітко продемонструвала криза 2008 р., яка була, по суті, першою кризою української ринкової економіки (тому що криза 90-х років, по суті, була кризою радянської економіки)... Саме нездатність відповідати на виклики, нездатність підвищувати свій рейтинг у міжнародному поділі праці (він, навпаки, знижується) і є нашим головним ризиком – ми скочуємося вниз у цьому поділі праці».

Про вплив структурних диспропорцій вітчизняної економіки у поєднанні з надзвичайно високим ступенем її експортної орієнтації на перебіг економічної кризи в Україні свідчить й аналіз даних державної статистики. Адже в результаті нещодавньої кризи постраждали саме зорієнтовані на експорт своєї продукції галузі української економіки. Так, у 2008–2009 рр. серед видобувних галузей української промисловості скорочення виробництва у сфері видобутку металевих руд було більшим від скорочення виробництва у сфері видобутку енергоносіїв. І це цілком природно, оскільки видобуток металевих руд безпосередньо та опосередковано (через забезпечення сировиною вітчизняної, знову ж таки, переважно експортноорієнтованої металургії) зорієнтований, насамперед, на кон'юнктуру світового ринку. Тоді як видобуток вуглеводнів в Україні задовольняє потреби саме національної економіки.

Так само експортноорієнтовані галузі української переробної промисловості під впливом кризи зазнали більшого падіння виробництва, ніж галузі, зорієнтовані насамперед на внутрішній ринок. Так, індекс промислової продукції в такій експортноорієнтованій галузі вітчизняної економіки, як металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів у 2008 р. (щодо попереднього року), становив 87,7 %, у 2009 р. – 73,3 %, у виробництві продуктів основної хімії (переважно мінеральних добрив) цей індекс становив, відповідно, 86,5 % і 67,7 %, а в машинобудуванні, відповідно, 100,3 % і 55,1 %.

Водночас індекс промислової продукції в галузях української економіки, зорієнтованих, в основному, на внутрішній ринок, під впливом кризи зазнав помітно меншого скорочення. Наприклад, у сфері виробництва харчових продуктів та напоїв у 2008 р. він становив 97,7 %, у 2009 р. – 94,7 %, а у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води, відповідно, 98,2 % і 88,9 %.

З іншого боку, у 2010–2011 рр. експортноорієнтовані галузі вітчизняної промисловості завдяки покращанню кон'юнктури на міжнародних ринках та

їх незрівнянно більшої ємності, порівняно з українським внутрішнім ринком, поновлювалися значно швидше, ніж галузі вітчизняної промисловості, зорієнтовані переважно на внутрішній український ринок. Це красномовно підтверджується й даними державної статистики (табл. 1).

Таблиця 1

**Індекси промислової продукції в Україні
за 2007–2011 рр.¹
(відсотків до попереднього року)**

Галузі промисловості	2007	2008	2009	2010	2011
Промисловість у цілому	107,6	94,8	78,1	111,2	107,6
Добувна промисловість	108,3	94,4	76,7	111,5	108,0
Добування вуглеводнів та пов'язані з ним послуги	101,6	98,3	97,4	91,7	97,5
Добування металевих руд	106,1	90,0	88,2	114,8	102,5
Переробна промисловість	109,9	94,0	73,5	113,9	108,2
Виробництво харчових напоїв	107,8	97,7	94,7	104,5	100,0
Виробництво основної хімічної продукції	106,3	86,5	67,7	127,4	130,4
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	107,0	87,7	73,3	112,2	108,9
Машинобудування	119,0	100,3	55,1	136,1	117,2
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	102,3	98,2	88,9	109,5	105,3

Утім, післякризове поновлення вітчизняної економіки відбувається, на жаль, із відтворенням уже згадуваної недосконалої галузевої структури національного господарства. Так, у структурі реалізації промислової продукції у 2009 р. під впливом економічної кризи частка металургії скоротилась до 17,6 % проти 22,0 % у 2007 р., машинобудування, відповідно – до 10,6 % проти 13,7 %, а зросла частка харчової промисловості – до 19,8 % проти 15,5 % та виробництва й розподілення електроенергії, газу та води – до 22,3 % у 2009 р. проти 18,2 % у 2007 р.

Однак у подальшому проявилася доволі чітка тенденція до поновлення докризової структури вітчизняної промисловості, хоча і з дещо іншими параметрами, ніж напередодні кризи. Зокрема, у 2011 р. частка металургії в загальному обсязі реалізованої продукції української промисловості зросла

¹ Складено за даними Державної служби статистики України

до 18,1 %, машинобудування – до 11,6 %, а харчової промисловості скоротилася до 16,6 %. При цьому дещо збільшилася частка виробництва та розподілення електроенергії, газу та води в структурі реалізованої промислової продукції, що пов'язано із загальним післякризовим зростанням вітчизняної економіки.

Зазначена вище недосконала структура вітчизняної економіки відтворюється завдяки відповідному розподілу інвестицій. Так, у 2011 р. інвестиції в основний капітал у цілому по українській економіці зросли порівняно з 2010 р. на 22,4 %. При цьому інвестиції в основний капітал у сільському господарстві в цей період зросли на 32,1 %, у добувну промисловість – на 37,5 %, у будівництво – на 46,3 %, у виробництво та розподілення газу, води та електроенергії – у 2,1 раза. Тоді як у сфері транспорту та зв'язку інвестиції в основний капітал зросли у 2011 р. порівняно з 2010 р. на 17,3 %, а в переробній промисловості – лише на 7,5 %. Як бачимо, де-факто в Україні інвестиційна підтримка подається насамперед відтворенню недосконалої структури національної економіки зі значним переважанням сировинних та напівсировинних галузей, зорієнтованих переважно на зовнішні ринки. Виняток у цьому плані, як показують дані державної статистики, становлять, хіба що, інвестиції у видобутку вуглеводнів, які сприяють досягненню цілей енергетичної безпеки України.

До того ж післякризове поновлення української економіки відбувається переважно на застарілій технічній основі. Тобто до процесу виробництва залучаються насамперед старі виробничі фонди, які до цього не використовувались через скорочення ринкового попиту на певні товари. Тоді як оновлення засобів виробництва, введення в експлуатацію нової техніки, модернізація виробничої бази відбуваються вкрай повільно.

Це знаходить своє відображення в стрімкому старінні основних засобів вітчизняної економіки протягом 2000-х років. Причому процес цей значно прискорився під час економічної кризи 2008–2009 рр. Так, за даними Державної служби статистики, у 2000 р. ступінь зношеності всіх основних засобів в Україні становив 45,7 %, у 2005 р. – 49,0 %, у 2007 р. – 52,6 %, у 2008 р. – 61,2 %, а у 2010 р. – уже 74,9 %. Звичайно, оскільки облік основних засобів здійснюється у вартісних показниках, то не можна відкидати певного негативного впливу спекулятивно-цінового фактора на адекватність відображення статистичними даними реального процесу старіння основних засобів в Україні. Утім, певне занепокоєння викликають й інші параметри інвестиційного процесу в Українській державі.

Так, економічна криза 2008–2009 рр. призвела до вельми значного зниження інвестиційної активності у вітчизняній економіці. Якщо у 2008 р. обсяг інвестицій в основний капітал в Україні скоротився порівняно з попереднім роком на 2,6 %, то у 2009 р. падіння обсягу інвестицій сягнуло 41,5 %, і ще у 2010 р. спостерігалось незначне скорочення цього показника на

0,6 %. І лише у 2011 р. інвестиції в основний капітал в Україні зросли порівняно з попереднім роком на 22,4 %. Достеменно зауважимо, що протягом 2000-х років вищі, ніж у 2011 р., темпи зростання інвестицій в основний капітал в Україні були зафіксовані лише у 2003, 2004 і 2007 роках.

Водночас треба наголосити, що динамічний розвиток української економіки залежить не лише від належних темпів зростання обсягів інвестицій, а й від ступеня раціональності їх технологічної структури. Зокрема, ідеться про співвідношення інвестицій у пасивну (будівлі, споруди) й активну (машини, обладнання, транспортні засоби) частини основних фондів (засобів). Саме останні відіграють вирішальну роль у виробництві товарів і послуг, а технічний стан машин, обладнання та транспортних засобів є одним з визначальних конкурентоспроможних чинників будь-якої національної економіки. Звернення в цьому контексті до даних державної статистики демонструє, що протягом 2003–2011 рр. обсяги інвестицій у машини, обладнання й транспортні засоби (у фактичних цінах) становили в цілому по Україні 72–82 % від обсягів інвестицій у капітальне будівництво.

Причому протягом зазначеного періоду темпи зростання інвестицій у капітальне будівництво (пасивна частина основних засобів) і в машини, обладнання й транспортні засоби (активна частина основних фондів) в Україні в цілому були доволі близькі між собою. Хоча протягом 2003–2005 рр. і у 2008 р. дещо вищими темпами зростали інвестиції в машини, обладнання й транспортні засоби, а протягом 2006–2007 рр. і 2010–2011 рр. дещо швидше зростали інвестиції в капітальне будівництво. Така динаміка технологічної структури інвестицій в основний капітал пов'язана зі спрямуванням доволі значних фінансових потоків у створення об'єктів комерційної (торгові, офісні та бізнес-центри) та житлової нерухомості. На жаль, помітна частина цих інвестицій мала спекулятивний характер. Тому в розпал економічної кризи в Україні інвестиції саме в капітальне будівництво зазнали відносно більшого скорочення, ніж інвестиції в машини, обладнання й транспортні засоби. Правда, і закупівлі легкових автомобілів в Україні, на які припадала помітна частина інвестицій у транспортні засоби, під час кризи також дуже сильно скоротилися.

На жаль, нинішнє поновлення технологічної структури інвестицій навряд чи можна вважати раціональним з точки зору забезпечення належної конкурентоспроможності української економіки. Адже, хоча доволі багато вітчизняних підприємств й інвестують значні кошти у свою модернізацію, однак у 2010–2011 рр. обсяги й темпи зростання інвестицій у капітальне будівництво в Україні були вищими, ніж обсяги й темпи зростання інвестицій у машини, обладнання й транспортні засоби.

І це при тому, що, за словами директора Генерального економічного департаменту Національного банку України І. Шумила, сказаними ще минулого року, викликом поточного періоду для України є насамперед

«загроза рецесії світової економіки чи навіть дестабілізація на фінансових та товарних ринках і, як результат, їх згортання для українських товарів (зменшення експорту) та фінансових надходжень у країну (інвестицій, кредитів тощо)».

Дійсно, відносно низький рівень інвестицій у виробничий потенціал української економіки, в її модернізацію у поєднанні з доволі високими (порівняно з наявними виробничими потужностями вітчизняної промисловості та власними, тобто без урахування запозичень, фінансовими ресурсами) темпами зростання обсягів купівлі населенням споживчих товарів і послуг були чи не найпотужнішим каталізатором кризи української економіки у 2008–2009 рр. Тому в цьому контексті треба згадати, що, як наголосив директор Інституту економіки та прогнозування НАН України В. Гець, «у жодному разі не можна провокувати речей, які пов'язані з надмірним стимулюванням внутрішнього споживчого попиту, оскільки за нинішніх умов він буде нести тільки інфляцію, адже потенційний і реальний ВВП у нас фактично зрівнялися. Тому слід шукати всі можливі шляхи стимулювання інвестиційного попиту, адже на кожен відсоток зростання ВВП ми мусимо забезпечити мінімум 2,5–3 % збільшення капіталовкладень (бажано значно більше)» (Дзеркало тижня. – 2011. – № 29. – С. 1, 7).

Як показує проведений вище аналіз, інвестиційний попит в Україні потроху зростає. Хоча навряд чи його нинішня структура вельми далека від оптимальної. Водночас нинішній рівень споживчого попиту в Україні аж ніяк не можна вважати надмірним. Крім того, як показує світовий досвід, збалансований внутрішній споживчий попит є важливим чинником динамічного розвитку національної економіки. В Україні ж динаміка споживчого попиту формується не лише внаслідок дії виключно економічних чинників, а й під впливом доволі широкого спектра чинників соціальних.

Причому запобігання чи протидія економічній кризі в будь-якій країні містять у собі надзвичайно важливий, і з точки зору причин цього процесу, і з точки зору його наслідків, суто соціальний компонент. І Україна в цьому плані не є винятком із загальних правил. Тим більше, що для України цілком реальною є загроза наступної хвилі економічної кризи. Тому, як свого часу підкреслював уже згадуваний вище І. Шумило, «основний ризик для країни полягає в загостренні недовіри до влади та у втраті надії на те, що вона спроможна реалізувати вкрай необхідні дії з утримання фінансової стабільності та з розбудови спроможності до високих темпів стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі». На його думку, «на сьогодні весь тягар реформ покладено на плечі простих людей та малого бізнесу, і ці реформи практично не зачіпають багатих і найбагатших» (Дзеркало тижня. – 2011. – № 29. – С. 7).

У цьому контексті не можуть не насторожувати деякі вельми тривожні сигнали щодо настроїв та економічної поведінки певної частини населення

України. Зокрема, соціологічні дослідження, проведені компанією TNS Ukraine, демонструють не тільки погіршення самооцінки населенням України свого матеріального становища під час останньої економічної кризи, а й те, що помітна частина населення вважає, що рівень його матеріального добробуту ще нижчий, ніж до кризи. Так, якщо у II кварталі 2008 р. у респондентів віком 16–65 років у містах з населенням від 50 тис. осіб придбання одягу викликало серйозні проблеми, або коштів не вистачало навіть на харчування у 18,6 % опитаних, то у 2009 р. таких було 30,1 % опитаних, а у 2012 р. – 24,5 %. Що ж стосується тих, у кого грошей цілком вистачало принаймні на велику побутову техніку, то таких було, відповідно, 31,1, 20,8 і 24,5 %.

Дослідження, проведені влітку цього року компанією GfK Ukraine, зафіксували погіршення споживчих очікувань населення України, самооцінок його матеріального становища та очікувань щодо розвитку економіки України на майбутнє. При цьому аналітики GfK Ukraine наголошують: «Панівна думка про неминучість девальвації та загрозу фінансової кризи після виборів у жовтні 2012 р. погіршує очікування та стримує споживання громадян, обмежуючи внутрішній попит. У поєднанні з несприятливою ситуацією на зовнішніх ринках це загрожує економічному зростанню в Україні в другій половині 2012 р.».

На жаль, згадані вище негативні оцінки та очікування українців поширюються й на перспективу (один-п'ять років). Причому дослідження згаданих вище компаній вказують на те, що гірші очікування поширені серед бідніших верств населення України. До того ж, як цілком справедливо наголошують оглядачі ЗМІ, зазначені вище дослідження, через їх маркетингову спрямованість, не охоплюють сільське населення, міське населення в населених пунктах, де проживає менше 50 тис. осіб, а також осіб старше 65 років, тобто тих соціальних груп, які, в основному, належать до найбіднішої частини населення України. Це дає підстави припускати, що насправді ступінь песимізму оцінок та очікувань в українському суспільстві ще вищий, ніж визначений дослідженнями компаній TNS Ukraine і GfK Ukraine.

Таким чином соціально-психологічний потенціал очікувань економічної кризи в Україні вельми високий. Такі настрої та очікування населення є вагомою перешкодою на шляху трансформації експортноорієнтованої моделі розвитку української економіки на більш стійку та ефективнішу модель, зорієнтовану на розвиток внутрішнього українського ринку.

Утім, на думку ряду експертів, саме нинішня динаміка зовнішньо-економічних відносин України викликає особливе занепокоєння як потенційне джерело розвитку кризових явищ у національній економіці. Фахівці звертають увагу на багаторічний від'ємний торговельний баланс України. До того ж не можуть не викликати занепокоєння випереджаючі

темпи зростання імпорту товарів порівняно з українським експортом у післякризовий період. У результаті продовжує збільшуватись від'ємне сальдо української зовнішньої торгівлі. Так, у січні – липні 2012 р. від'ємне сальдо української зовнішньої торгівлі товарами становило 8, 66 млрд дол. США, що майже на 2 млрд дол. (29,9 %) більше, ніж за аналогічний період минулого року. Причому лише за липень 2012 р. негативне сальдо української зовнішньої торгівлі товарами зросло більш як на 1,4 млрд дол. І хоча Україна традиційно має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами, утім його недостатньо для того, щоб перекрити від'ємне сальдо української зовнішньої торгівлі товарами. У результаті від'ємне сальдо сукупної вітчизняної зовнішньої торгівлі продовжує справляти негативний вплив на платіжний баланс України, а відтак – і стійкість її національної валюти.

На це звернув увагу й голова Національного банку України (НБУ) С. Арбузов, який в інтерв'ю газеті «Дзеркало тижня» наголосив, що «проблема від'ємного торговельного балансу – це давня структурна проблема української економіки. І її вирішення потребує модернізації виробництв, активізації інвестицій і капвкладень, глибоких структурних реформ, насамперед регуляторних, а не девальваційного стимулювання». І далі він додав, що «валютні авуари, тобто кошти, які зберігаються на зарубіжних рахунках, зросли за останні три роки втричі – з 3 млрд дол. до понад 9 млрд. Лівову частку цієї суми сформовано саме на рахунках експортерів. На чію економіку ці гроші там працюють? Точно не на українську. Це штучний дефіцит платіжного балансу і причина посилення політики Національного банку. Тобто самі підприємства багато в чому є причиною того, що платіжний баланс нестабільний, а вільна ліквідність – обмежена.

Виходить так: у нас є гроші, але вони не працюють на інтереси української економіки. Водночас ми вимагаємо від Нацбанку дешевих ресурсів, які потім чомусь знову перетікають на валютний ринок, дестабілізуючи ситуацію. Так повернімо цю валюту в країну, змусимо її працювати – і не руйнуватимемо своєї монетарної політики й не підвищуватимемо собі ставок!

Ні, замість цього ми тримаємо на зарубіжних рахунках величезні обсяги валюти, навіть половина якої, повернувшись у країну, могла б запросто прибрати всі питання відносно платіжного балансу. І, знявши цю напруженість, сприяти значному здешевленню гривневих ресурсів. Тому якщо бути партнерами, то партнерство має бути чесним. А не так, що більша частина проблемної корпоративної заборгованості банків значиться саме за експортерами» (**Дзеркало тижня.** – 2012. – № 33. – С. 7).

Таким чином проблема довіри до національної валюти, а в широкому плані притаманна не лише населенню, а й корпоративному сектору української економіки. Як добре відомо, стійкість будь-якої національної економіки до негативного впливу кризових явищ залежить від стану її грошово-кредитної системи, фінансових очікувань підприємств і домогосподарств.

У цілому вітчизняні фахівці, включаючи державних службовців високого рангу, дуже добре усвідомлюють і причини й механізми розвитку економічної кризи 2008–2009 рр. в Україні, і загрозу рецидиву такої економічної кризи в майбутньому. По суті, питання полягає в тому, чи встигне Україна, враховуючи дуже вразливу до зовнішньоекономічних шоків структуру її господарства та недосконалі суспільні відносини, належним чином підготуватись до майбутніх потрясінь у світовій економіці, імовірність яких надзвичайно висока. У цьому контексті доцільно звернути увагу на нинішню кон'юнктуру міжнародних ринків та перспективи її розвитку.

Ситуація на найважливіших для України світових ринках

Такий аналіз доцільно розпочати з чи не найважливішого для українського експорту міжнародного ринку продукції гірничо-металургійного комплексу (ГМК). Так, за повідомленням World Steel Association (WSA), у січні – липні світова виплавка сталі зросла порівняно з аналогічним періодом минулого року на 1 % – до 896,94 млн т. Зокрема, у липні у світі було виплавлено 129,7 млн т сталі, що на 1,7 % перевищує рівень аналогічного періоду минулого року.

Водночас, як наголошують оглядачі деяких ЗМІ, економіка Європейського Союзу балансує на грані обвалу, що супроводжується падінням активності в галузях-споживачах продукції металургійної промисловості. Зокрема, у Європейській асоціації виробників сталі (Eurofer) доволі поширені песимістичні оцінки стосовно перспектив цієї галузі в поточному році. Поки ж ситуація на європейських ринках сталі розвивається далеко не найкращим чином. У I кварталі річний спад реального споживання металопродукції становив 1,4 %, що пояснюється зниженням активності в споживачів. У II кварталі ця негативна тенденція загострилася, при цьому перспективи до кінця цього року далеко не обнадійливі. Причому, як зазначають деякі експерти, при скороченні споживання сталі у ЄС європейським металургійним підприємствам дісталися ринкові частки сторонніх постачальників – через слабкий попит і низькі котирування євро річний спад імпорту становив 30 %.

За прогнозом Eurofer, тенденція щоквартального спаду споживання збережеться до кінця 2012 р., а річний спад реального споживання становитиме 2,5 %. Зміни ситуації можна чекати не раніше II кварталу 2013 р., коли поліпшення економічних показників у Європі й світі створить стимули для активізації в споживаючих галузях. Ця тенденція буде поступово підсилюватися, і за підсумками 2013 р. реальне споживання сталі в регіоні зросте на 1,5 %.

Варто окремо проаналізувати показники Китаю, частка якого у світовому виробництві сталі наближається до 40 %. У липні місцеві сталеливарні компанії встановили новий рекорд, видавши 61,7 млн т металу, і це відбулося всупереч падінню внутрішніх і експортних котирувань до найнижчого значення за останні 2,5–3 роки. Китайські компанії поки нарощують експортні операції в умовах глибокого цінового спаду й надвиробництва на внутрішньому ринку, а також – загального уповільнення зростання китайської економіки.

Слідом за оголошенням гіршого для Китаю з початку 2009 р. квартального показника збільшення валового внутрішнього продукту (ВВП) – 7,6 % за квітень – червень поточного року – пішов і негативний прогноз для металургійної галузі країни. На початку серпня китайські аналітики із Steelinfo заявили, що у 2012 р. виробництво сталі в КНР може знизитися – уперше за 31 рік його поступального зростання. Прогноз передбачає зменшення загальнокитайського обсягу випуску сталі за підсумками цього року лише на 0,7 % – з 683,27 млн т, виплавлених у 2011 р., до 678,68 млн т. Однак навіть у цьому випадку, вважає оглядач «Інвестгазети», наслідки для гірничо-металургійних компаній з інших країн, включаючи й Україну, можуть бути доволі відчутними.

Зокрема, якщо падіння попиту на сталь усередині Китаю буде відставати від обсягів її виплавки, і ця різниця виявиться значною, то китайські металурги цілком можуть спрямувати надлишок своєї продукції на прилеглі ринки Південно-Східної Азії. Україна ж і без того втрачає позиції в зазначеному регіоні. Зокрема, за даними Укрпромзовнішекспертизи, у першій половині поточного року вітчизняний експорт плоскої металопродукції в країни Південно-Східної Азії (без Китаю) у річному співвідношенні знизився майже вдвічі – до 780 тис. т. Якщо керівництво Китаю почне серйозну металоекспортну гру, обсяги продажу української сталі в Південно-Східній Азії, згідно з деякими експортними оцінками, протягом короткого проміжку часу зведуться до мінімуму, а то й до нуля.

Ще відчутніші втрати понесе вітчизняний експорт металу, якщо уряд КНР скасує або знизить регуляторні перешкоди на вивіз металопродукції, які існують у цій країні і які запроваджувалися свого часу з метою забезпечення внутрішнього китайський ринку прокатом власного виробництва. Якщо таке станеться, то китайський метал зможе ефективно конкурувати в ціні з українським на таких важливих для вітчизняних металургійних підприємств макрорегіональних зовнішніх ринках, як Близький Схід та Європейський Союз. На перший з названих регіонів у січні – червні поточного року припадало 43 % експорту української довгомірної металопродукції. Євросоюз, у свою чергу, з часткою у 37 % лідирував у закупівлях листової сталі, експортованої з України. Водночас, на думку багатьох експертів, передумов для поліпшення світового попиту на сталь поки не проглядається:

рецесія у Європі й гальмування китайської економіки не сприяють зростанню споживання сталевих продукції. Правда, деякі аналітики вважають, що центр споживання сталі у світі просто переміститься з Китаю в інші країни, що розвиваються, однак навіть у цьому випадку помітного підйому у світовій чорній металургії очікувати не варто. Безпрецедентне світове зростання споживання сталевих продукції протягом останнього десятиріччя, викликане бурхливою індустріалізацією й урбанізацією Китаю, навряд чи зможе повторитися найближчим часом. Адже сукупні чисельність населення та економічний потенціал інших країн, що розвиваються, менші за китайські. Тому ці країни навряд чи здатні створити зіставні стимули для розвитку світового ринку продукції гірничо-металургійного комплексу.

Ще серйозніші, ніж у металургів, імовірні ризики українських виробників залізорудної сировини (ЗРС) від падіння виробництва сталі у КНР. «Адже Китай зараз є основним споживачем нашого ЗРС на експортних ринках», – відзначає аналітик ІК Eavex Capital І. Дзвінка. Так, у першій половині 2012 р. 45 % українського експорту ЗРС припадало саме на Китай. Нині у зв'язку з гальмуванням економічного зростання в Китаї й низькими прогнозами щодо зростання світової економіки ціни на руду впали до 113,3 дол. за 1 т – це найнижчий рівень після грудня 2009 р. Нинішній інвестиційний бум у світовій гірничорудній промисловості, на думку деяких експертів, уже підійшов до свого логічного завершення. Тепер більшість галузевих прогнозів мають доволі песимістичний характер.

Деякі нові надії вітчизняним металургам дає вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) Росії. Так, у середині серпня стало відомо, що Україна й Росія заговорили про обсяг безмитних поставок вітчизняних труб у Росію на друге півріччя в розмірі 150 тис. т, що відповідає квоті, погодженій на початку року. Найбільшим українським експортером труб на російський ринок є компанія «Інтерпайп», і квота, про яку йдеться, стосується саме її продукції. Можливо, Росія прагла б зовсім відмовитися від імпорту труб з України, але після вступу в СОТ (а також відповідно до умов зони вільної торгівлі в СНД) ця країна змушена робити кроки у зворотному напрямі, декларуючи прихильність нормам організації й принципам вільної торгівлі. Недаремно директор департаменту Євразійської економічної комісії із захисних заходів у зовнішній торгівлі В. Ільчов заявив, що після вступу до СОТ росіянам буде ще складніше боротися з імпортом з України, ніж раніше. Інші російські фахівці з ним згодні. Утім, поліпшення умов роботи на російському ринку поки не компенсує підприємствам українського гірничо-металургійного комплексу складнощів, які виникають у них на інших ринках. Адже незначне збільшення світового виробництва сталі та інших продуктів ГМК все ще поєднується із загостренням конкуренції на міжнародних ринках цих товарів. Для України це загрожує скороченням робочих місць у ГМК та пов'язаних з ним галузях, падінням купівельної

спроможності певних верств населення й зменшенням обсягів надходження вільноконвертованої валюти в країну.

Важливе значення для української економіки має ситуація на світових ринках продовольства. Зокрема, останнім часом погіршуються й прогнози Організації з питань продовольства та сільського господарства (ФАО) ООН щодо глобального виробництва зернових у зв'язку з несприятливими погодними умовами в ряді великих регіонів виробництва цього товару. З урахуванням останніх показників глобальний обсяг виробництва зернових у світі буде недостатнім для того, щоб повністю покрити очікуване споживання протягом закупівельного сезону 2012/2013 р. Це ж означає значне скорочення глобальних запасів зернових порівняно з тими, що очікувалися раніше. Зокрема, обсяг глобального виробництва зернових у 2012 р. становитиме 2295 млн т, що на 52 млн т, або 2,2 % нижче порівняно з рекордним показником 2011 р.

Найбільшою мірою це стосується виробництва кукурудзи й пшениці. Очікується, що глобальне виробництво пшениці становитиме у 2012 р. 663 млн т, що на 36 млн т (5 %) нижче показника 2011 р. Таке скорочення, порівняно з попереднім роком, в основному пояснюється негативними наслідками посухи для врожаю й обсягу виробництва в країнах СНД. Прогнозується, що в Російській Федерації обсяг виробництва пшениці знизиться порівняно з 2011 р. на 29 % і становитиме 40 млн т, що нижче показника в розмірі 41,5 млн т, який було зареєстровано у 2010 р. За даними ФАО, очікується також різке скорочення виробництва пшениці в Казахстані й Україні – на 47 % і 37 % відповідно. У ряді ж інших країн, що є основними світовими виробниками цього товару, можливо, буде зібрано більш значний урожай. У США виробництво пшениці має зрости на 13,5 % і становитиме 61,7 млн т, що вище середньорічного показника. У Канаді, як очікується, обсяг виробництва пшениці буде вищим за середній показник і на 6 % перевищить відповідний показник 2011 р. Прогнозують, що врожай пшениці в Індії цього року сягне рекордного рівня та становитиме майже 94 млн т (що на 8 % вище показника попереднього року). У Китаї також обсяг виробництва пшениці може сягнути нового рекордного рівня, становивши 118 млн т. У країнах ЄС останні прогнози вказують лише на незначне скорочення виробництва порівняно з 2011 р.

Прогноз ФАО щодо глобального обсягу запасів зернових на кінець сільськогосподарського сезону, що завершується у 2013 р., знижено до 503 млн т, що говорить про скорочення на 32,5 млн т (6 %) порівняно з липневим прогнозом. Унаслідок цього глобальний показник відношення обсягу запасів до рівня споживання може скоротитися до 21 % проти показника попереднього сезону, що становив 22,5 %, і рекордно низького показника 2008 р., який становив 19,2 %. Очікується, що у 2012/2013 р. обсяг світової торгівлі зерновими скоротиться до 290 млн т, що на 4 % (12 млн т)

менше порівняно з відповідним показником 2011/2012 р. Таким чином, можна очікувати на зростання попиту на зерно у світі і відповідно – цін на нього.

Попри наведені вище несприятливі прогнози виробництва пшениці в Україні у 2012 р. експерти, в основному, говорять про те, що цей урожай перевищить позначку в 40 млн т. Хоча й існують деякі розбіжності в прогнозах обсягів цьогорічного врожаю українського зерна. Утім, вітчизняні підприємці й державні чиновники вважають, що обсяги цьогорічного врожаю зерна в поєднанні з минулорічними запасами створюють, у цілому, хороші перспективи для вітчизняного експорту зерна. Щоправда, Мінагрополітики України знизило прогноз експорту зерна у 2012/2013 маркетинговому році до 20 млн т проти максимального обсягу у 25 млн т, який прогнозувався раніше. Водночас скорочення запасів і пропозиції зерна на світовому ринку сприятиме зростанню цін на нього. Отже, існує непоганий потенціал збільшення прибутковості вітчизняного агропромислового комплексу й надходження вільноконвертованої валюти (ВКВ) в Україну.

Кон'юнктура світових ринків сприяє й експорту інших (крім зернових) сільськогосподарських культур і продовольства з України. На користь цієї тези, зокрема, свідчать індекси цін ФАО, що відображають динаміку цін різних продовольчих товарів і сировини для їх виробництва у світі. Так, індекси цін ФАО на жири рослинного і тваринного походження, цукор і м'ясо протягом 2012 р. були близькі до рівня 2011 р. і, у цілому, перевищували показники 2009–2010 рр. Щоправда, дещо нижчими, ніж раніше, залишаються світові ціни на молочну продукцію. Таким чином, зростання попиту на продовольство у світі сприятиме найближчим часом експорту продукції українського АПК. Хоча є й деякі загрози для вітчизняних підприємців сигнали. Зокрема, «Россельхознадзор» (Федеральна служба з ветеринарного і фітосанітарного нагляду, Росія) з 4 жовтня запровадив тимчасові обмеження на ввезення до Росії продукції деяких українських м'ясо-молочних компаній. Термін дії цього «тимчасового» обмеження поки невідомо. Причому запроваджено його невдовзі після вступу Росії до Світової організації торгівлі і початку роботи зони вільної торгівлі у СНД, що дає вагомі підстави припускати, що лінія на максимально можливе обмеження поставок українських товарів на російський ринок є одним з важливих елементів російської державної зовнішньої політики. Це ж, у свою чергу, несе загрозу загального скорочення можливостей українського продовольчого експорту.

Крім того, у ЗМІ з'явилися повідомлення, що, згідно з лабораторними дослідженнями вчених, використання на корм тваринам зерна, вирощеного із застосуванням генномодифікованих організмів (ГМО), спричиняє захворювання на рак. Наслідком цих досліджень може бути формування певних бар'єрів у міжнародній торгівлі зерном, що, у свою чергу, обмежуватиме нарощування обсягів українського експорту цього виду товарів.

Сприятлива кон'юнктура продовольчого ринку стимулює й попит на світовому ринку на мінеральні добрива, які також належать до важливої групи українських експортних товарів.

На галузі машинобудування у 2011 р. припадало 17,4 %, а у січні – липні 2012 р. – 19,0 % від сукупної вартості експорту українських товарів. Тому ситуація на міжнародних ринках машинобудівної продукції вельми важлива для розвитку вітчизняного експорту. Причому поки ця ситуація доволі непогана для наших підприємств. Адже в стані рецесії перебуває, в основному, економіка розвинутих країн, насамперед Європи та Японії, куди спрямовувалася надто мала частка вітчизняного машинобудівного експорту. Тоді як економіка багатьох країн, що розвиваються, у тому числі й тих, які є споживачами продукції українського машинобудування, перебуває в доволі непоганому стані та потребує для свого розвитку машин, обладнання й транспортних засобів. Проведений вище аналіз показує, що ситуація на міжнародних ринках, які є реальними й потенційними споживачами українських експортних товарів, вельми невизначена. Тому, враховуючи експортноорієнтовану модель функціонування української економіки, проблема визначення перспектив її розвитку є вельми актуальною. Водночас розвиток ситуації на світових ринках багато в чому залежить від обсягу грошової маси світових валют, яка є в міжнародному обігу. Ідеться, насамперед, про грошову масу долара США, а певною мірою – і євро. Адже, як добре відомо, саме дефіцит ліквідності, тобто грошової маси в обігу, став дієвим механізмом розкручування і кризи 2008 р. у США, і боргової кризи у Європейському Союзі, що справило вкрай негативний вплив на всю світову економіку. Для подолання ж кризи розвинуті держави, як відомо, фактично вдалися до масштабної грошової емісії. На практиці цей механізм подолання надзвичайно негативних ситуацій і запобігання кризовим явищам в економіці зберігається й нині. Зокрема, на початку вересня очікувалося, що Федеральна резервна система (ФРС) США оголосить про початок третього раунду так званого кількісного пом'якшення (QE3) в обсязі 500–600 млрд дол., тобто фактичної емісії відповідної суми американської національної валюти, яка домінує в статусі міжнародних грошей.

Однак 13 вересня поточного року ФРС заявила, що поповнить свій портфель довгострокових цінних паперів іпотечними облігаціями, які викуповуватимуться щомісяця на суму в 40 млрд дол. Причому ця програма викупу не має певного терміну й працюватиме доти, доки економічні прогнози не поліпшаться, а безробіття істотно не знизиться. Для того щоб побачити позитивний результат дій регулятора, рівень безробіття має знизитися, на думку експертів, хоча б до 7 %, на що в найближчому майбутньому розраховувати не доводиться. Якщо припустити, що семивідсоткового рівня вдасться досягти десь у 2015 р. (більш-менш реальний термін), то до того моменту Федеральному резерву доведеться

викупити облігацій приблизно на 1,44 трлн дол. (по 40 млрд щомісяця протягом трьох років). Отже, обсяг програми, еквівалентний першому раунду кількісного пом'якшення (QE1), тільки розтягнуто в часі.

Оглядачі ЗМІ при цьому наголошують, що у 2008 р. ФРС з допомогою проведення двох раундів кількісного пом'якшення направив у фінансову систему США 2,3 трлн дол. Зауважимо, що експерти звертають увагу не лише на позитивні наслідки реалізації чергового раунду програми кількісного пом'якшення (QE), як-то забезпечення достатнього рівня ліквідності в економіці, а й на пов'язані з цією програмою ризики, а саме: зростання інфляції та дестабілізацію ринків.

У свою чергу, як повідомили ЗМІ, Європейський центральний банк (ЄЦБ), намагаючись «захистити» еврозону від депресії й запобігти розгортанню боргової кризи, озвучив свою програму ОМТ (негайних монетарних трансакцій), яка була анонсована ще в серпні. Серед основних пунктів програми такі: ЄЦБ готовий купувати суверенні облігації тільки тих країн, які одержують фінансову допомогу ЄЦБ і МВФ. Тобто перш ніж ЄЦБ почне купувати борг тієї чи іншої країни, ця країна має зробити офіційний запит на надання їй кредитної лінії. При цьому країна має повністю відповідати критеріям надійного позичальника й суворо виконувати запропоновані їй вимоги щодо регулювання свого бюджету.

Боргові зобов'язання держав, яким надаватиметься допомога ЄС, скуповуватимуться в необмеженій кількості, а також без прив'язки до конкретних цільових рівнів відсоткових ставок. Тобто ЄЦБ робитиме інтервенції тоді, коли побажає. Купуватимуться лише боргові зобов'язання терміном до трьох років. Купуючи державні бонди, ЄЦБ розраховує підняти їх вартість і в такий спосіб знизити дохідність, яка слугує показником дорожнечі зовнішніх кредитів на відкритому ринку. При цьому в рамках програми ОМТ не можуть брати участі борги, що підпадають під можливі реструктуризації, як це можна було спостерігати у випадку з Грецією.

І нарешті, як стверджують посадовці ЄЦБ, купівлі бондів будуть стерилізовані, тобто обсяг грошової маси в регіоні залишиться без змін і не вплине на інфляцію. Водночас, за деякими попередніми оцінками, під критерії зазначеної програми підпадають цінні папери на суму близько 1,6 трлн євро. Це при тому, що через механізм купівлі облігацій ЄЦБ раніше вже випустив в обіг близько 1,2 трлн євро.

Зі свого боку вітчизняні експерти, у цілому визнаючи певний позитивний вплив, що його програма ОМТ спричинить на розвиток економічної ситуації у еврозоні та в ЄС у цілому, водночас висловлюють і деякі скептичні зауваження. Зокрема, вони наголошують, що, з одного боку, наповнення європейського ринку грошовою масою сприятиме пожвавленню ділової активності як у європейських країнах, так і в їхніх ділових партнерів. З іншого

боку, аналітики очікують на посилення євроінфляції та її «експорт» через механізми зовнішньоекономічних зв'язків за межі євросони.

Для України рішення ФРС США та ЄЦБ означатимуть, з одного боку, розширення можливостей експорту своїх товарів і послуг, а також продажу їх за відносно вищими цінами й поліпшення умов доступу до зовнішніх запозичень завдяки пожвавленню ділової активності на міжнародних ринках. З іншого – реалізація згаданих рішень, найімовірніше, спричинить зростання в Україні інфляції витрат через збільшення вартості імпортованих товарів, ціни на які номіновані як в американських доларах, так і в євро. Зокрема, можна очікувати зростання цін на енергоносії, насамперед на нафту й природний газ. Адже, як показує новітній досвід міжнародної торгівлі, послаблення американського долара (а саме до таких наслідків призведе реалізація згаданого вище рішення ФРС США) спричинить зростання світових цін на нафту й газ. Крім того, очікувати подорожчання імпорту продукції машинобудування, насамперед тієї, що надходить з євросони. Ідеться як про засоби виробництва, так і споживчі товари (легкові автомобілі, побутову техніку тощо). Ключове значення для української економіки матиме співвідношення впливу позитивних і негативних зовнішніх чинників, спричинених рішеннями ФРС США та ЄЦБ.

(Продовження в наступному випуску)

Партійна позиція

А. Потіха, наук. співроб.

Комуністична партія України у виборчому процесі

Останні соціологічні дослідження показали непогані перспективи КПУ в нинішній виборчій кампанії. За результатами соціологічних досліджень Центру «Социс» спільно з Інститутом політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса, якби вибори до парламенту відбулися наприкінці вересня, за Партію регіонів проголосував би 21,2 % громадян, за об'єднану опозицію – 17,2 %, партія УДАР і Комуністична партія України отримали б відповідно 12,7 % та 9,4 %. ВО «Свобода» та партія Н. Королевської «Україна – Вперед!» набирають близько 3 % голосів виборців і перебувають за межею прохідного бар'єра. Інші партії набирають менше 1 % підтримки виборців.

Трохи інші дані оприлюднила компанія «Нью Імідж Маркетинг Груп», яка проводила відповідні дослідження. За їхніми результатами, партію влади готові підтримати 23,7 % українців, за ОО «Батьківщина» готові проголосувати 19,6 % респондентів, підтримати КПУ мають намір 8,5 % опитаних. Так само впевнено проходять до наступного парламенту й нові політичні проекти – партія УДАР В. Кличка з 10,7 % голосів і партія Н. Королевської «Україна – Вперед!» із 6,7 % підтримки. Шанси потрапити до Верховної Ради має і партія «Свобода», за яку готові проголосувати 4,3 %.

Оприлюднено й деякі інші дослідження. Зокрема, Агентством соціологічних і маркетингових досліджень «Демоскоп» у період з 10 по 18 вересня 2012 р. було проведено соціологічне дослідження на тему: «Електоральна активність населення: основні ризики політичних партій». Як зазначив керівник соціологічних проектів Агентства «Демоскоп» І. Мартинюк, якби вибори відбулися найближчим часом, то виборці проголосували б таким чином: 22,7 % – за Партію регіонів, 14,3 % – за об'єднану опозицію «Батьківщина» на чолі з А. Яценюком, 13,3 % – за КПУ на чолі з П. Симоненком, 11,2 % – за партію УДАР В. Кличка, 6,4 % – за партію «Україна – Вперед!» Н. Королевської, 4,7 % – за ВО «Свобода» О. Тягнибока, 1,2 % – за «Нашу Україну» В. Ющенка, 1 % – за Народну партію В. Литвина, 8,9 % – за «іншу партію», 16,4 % – ще не визначилися у своєму виборі.

Деякі інтернет-опитування показують, що КПУ взагалі є лідером виборчих перегонів. Багато хто не довіряє таким результатам і називає їх виборчими маніпуляціями. Проте значна частина експертів відзначають стійке зростання рейтингу комуністів і вважають, що вони можуть ще поліпшити свої результати. Це може статися за рахунок тих, хто не визначився. Адже напередодні виборів близько третини виборців не знають, за кого будуть голосувати та чи взагалі прийдуть на виборчі дільниці в день проведення виборів до Верховної Ради України.

Директор Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Кучеріва І. Бекешкіна повідомила, що від початку виборчої кампанії рейтинги політичних сил майже не змінилися. «Рейтинги мало змінюються від початку виборчої кампанії. Незважаючи на мовний конфлікт, масові виступи, оприлюднення виборчих списків, висунення кандидатів на мажоритарних округах тощо, рейтинги стоять на місці», – зазначила соціолог.

За її словами, дещо зріс рейтинг УДАРу В. Кличка, його електорат змістився зі сходу і півдня країни в центр і на захід. За рахунок реклами партія Н. Королевської дуже швидко набрала 4 %, але зростання зупинився.

І. Бекешкіна наголосила, що виборці потребують нових облич. «Ситуація з В. Кличком і Н. Королевською доводить, що в людей є попит на нові обличчя. Наскільки він задовольняється – це вже інша історія», – сказала вона.

Разом з тим І. Бекешкіна зазначила, що в комуністів рейтинг зріс ще до початку виборчої кампанії і має шанс зрости ще. «Звичайно, комуністи

набирають непогано і можна сказати, що в них буде добрий результат. Тому однією із сенсацій може бути те, що на третє місце вийдуть комуністи», – припустила І. Бекешкіна.

За інформацією ЗМІ, найбільше зростання рейтингу КПУ відзначається в традиційних областях на півночі та південному сході країни, у деяких округах їхній рейтинг зріс до 15–20 %. Про це повідомив директор Агентства соціальних комунікацій С. Белашко. «Наведені дані доводять, що Україна не залишилася осторонь від загальносвітової тенденції зростання лівих настроїв на тлі триваючої економічної кризи. Проте в цілому зростання рейтингу КПУ обумовлено переважно внутрішніми причинами», – зазначив експерт.

На його думку, значна частина лівого електорату відвернулася від основних суб'єктів українського політикуму, і цей процес триває. Різке зміщення «Батьківщини» вправо і активне поглинання партією Ю. Тимошенко правоцентристського електорату «Нашої України» спровокувало відтік від неї лівоорієнтованих прихильників центру та заходу України. З іншого боку, розчарування в Партії регіонів зробило прихильниками Компартії лівоорієнтованих виборців півночі, сходу і півдня країни, що виводить комуністів на другі позиції в цих регіонах. «По-третє, кампанія КПУ сконцентрована на консолідації власного електорату навколо простих і зрозумілих пересічному виборцю гасел. Цим вона істотно відрізняється від кампаній Партії регіонів і “Батьківщини”, суть яких зводиться до прямих обвинувачень один одного й практично не містить конструктивних пропозицій, що не сприяє зростанню їхніх прихильників в умовах погіршення економічної ситуації», – зазначив експерт.

На думку експерта, усе це дає переваги КПУ, для якої звільняється досить серйозна електоральна ніша. Її обсяг можна оцінити в межах 20 %, тобто Компартія теоретично має шанси повернути собі рівень популярності як мінімум 2002 р.

Експерти вважають, що зростання рейтингів КПУ – це сума запиту суспільства на соціальну справедливість і розчарування виборців у Партії регіонів. Як зазначають деякі експерти, зокрема Д. Джангіров, існує якась алогічність у тому, що наймані працівники голосують за партію своїх працедавців. «Які б установки не закладали у свої програми партії великого капіталу, головна установка людей, що формують партію, – це максимізація прибутку. В умовах конфлікту між прибутком одних і зарплатою інших, та ще за наявності кризових явищ у глобальній економіці, трудящі й обертають свій погляд на КПУ – як на силу, у якій вони бачать захисника інтересів найманого працівника», – зазначив експерт.

На його думку, завдання комуністів, яке необхідно вирішити найближчим часом, – це, зберігаючи базовий електорат, спробувати популяризувати ліві ідеї серед соціально активної молоді. А запит на такі ідеї існує чималий.

У світі відбуваються глобальні зміни, і комуністи повинні бути готові поширювати свої ідеї.

У КПУ задоволені своєю виборчою кампанією. За словами лідера комуністів П. Симоненка, тільки КПУ веде виборчу кампанію і політичну агітацію, повноцінно розкриваючи порядок денний виборів-2012. Про це він заявив під час запису програми на Дніпропетровському обласному телебаченні. Зокрема, відповідаючи на запитання ведучої, як П. Симоненко оцінює перебіг виборчої кампанії, а також як проходить агітація Компартії, політик підкреслив, що тільки комуністи змогли повною мірою показати, що дійсно цікавить сьогоднішнього виборця. «Ті гасла, які ми почали використовувати, і наша робота на всіх рівнях повністю відповідає інтересам і держави, і кожного громадянина», – зазначив П. Симоненко.

Він також додав, що не дивується з того, що практично всі гасла КПУ використовуються іншими політичними силами. «Це результат роботи за цілих п'ять років. Адже ми ґрунтовно підходили до майбутніх виборів і наперед провели модернізацію партії. І я думаю, це не остаточні результати нашої роботи», – запевнив лідер комуністів.

Експерти зазначають, що КПУ проводить свою агітаційну кампанію досить активно. При цьому вони уникають радикальних заяв. Вони обіцяють навіть співпрацювати з віруючими. Зокрема, лідер комуністів П. Симоненко не бачить нічого дивного в тому, що окремі священнослужителі підтримують представників КПУ. Він також заявляє, що комуністи вже перестали бути войовничими атеїстами та зробили висновки з історії. «Комуністична партія України не займається пропагандою атеїстичних переконань», – заявив П. Симоненко на прес-конференції в Житомирі.

За його словами, сьогодні партія працює так, що результати діяльності знаходять підтримку і серед церкви. «І те, що окремі священнослужителі підтримують партію, зайвий раз доводить, що робота Компартії правильна і спрямована на інтереси людей», – підкреслив П. Симоненко.

Разом з тим він нагадав, що коли приймалася Конституція України в 1996 р., саме завдяки позиції КПУ було прийнято рішення про те, щоб церква відокремилася від держави. «Ми живемо в багатонаціональній державі, де багато конфесій і де кожна людина сама обирає свою релігію, не змішуючи її з політичними процесами», – зазначив лідер комуністів.

П. Симоненко визнав помилки своїх попередників і заявив, що КПУ вибачилася перед віруючими за події 1920-х років. «Історія – складна річ, і ми повинні визнати свої помилки. Від цього нікуди не дітися. Але я так само хочу додати, що сучасна КПУ не веде публічної атеїстичної роботи. Так, у Статуті КПУ зазначено, що комуністи є атеїстами. Але це не виключає того, що в наші ряди може прийти віруюча людина», – заявив П. Симоненко.

Як зазначають експерти, комуністи активно залучають до своєї виборчої кампанії молодь. За інформацією ЗМІ, у рамках загальнонаціональної

програми «Повернемо країну народу» мобільні агітаційні групи (МАГи) 24–25 вересня працювали в Києві. Усі групи – молодіжні, тут поєднуються азарт, активність, уміння вести бесіду й найголовніше – бажання переконувати, доносити до громадян інформацію про цілі й завдання Компартії.

За словами представників КПУ, молоді агітатори прагнуть дати якомога більше інформації громадянам, переконати, що гідний рівень життя для кожного жителя України можливий тільки при сильній ролі держави як власника. Щоб підвищити матеріальний рівень людей, необхідно знайти нові способи поповнення бюджету, а для цього потрібна націоналізація підприємств базових секторів економіки. Цілі Компартії ясні й доступні – країні необхідний державний контроль за цінами на продукти й ліки, доступні освіта й медицина, стабільні тарифи на комунальні послуги, що не перевищують 10 % від доходу сім'ї.

Крім загальнопартійних завдань, МАГівці роз'яснюють позицію кандидатів у депутати від КПУ в мажоритарних округах. Схожі акції комуністи проводять і в інших містах.

Разом з тим комуністи нарікають на утиски з боку опонентів і, зокрема, влади. За словами П. Симоненка, у зв'язку зі зростанням рейтингу Компартії України й збільшенням підтримки її ідеології серед населення проводилося стеження за перебігом виборчої кампанії комуністів. Про це він заявив на прес-конференції в Дніпропетровську. Лідер КПУ уточнив, що це спостерігалось в Луганській і Херсонській областях.

Лідер комуністів запевняє, що найбільше брудних технологій використовується в південних і східних областях, де найбільша підтримка КПУ.

Також П. Симоненко переконаний, що найбільше фальсифікацій на парламентських виборах у жовтні буде на сході і півдні країни. За його словами, уже є перші випадки, коли представники влади напряду використовували адміністративний ресурс у виборчій кампанії. «Під час самих виборів технології стануть ще більш жорсткими, у зв'язку з чим КПУ і збирається посилити контроль на виборах», – запевнив П. Симоненко.

На його думку, «проблемним» може бути і захід України, де «націоналісти відстоюватимуть інтереси транснаціональних корпорацій». Більше того, уточнив він, захід специфічний і тим, що в політичне життя там втручається греко-католицька церква. «Готуючись до виборів, ми врахували всі ці особливості й прагнунтимо максимально запобігти всім технологіям. А зараз наше головне завдання – змінити свідомість виборців, щоб вони, прийшовши на голосування, зробили свій вибір не під чийось впливом і не через чужу думку», – підкреслив П. Симоненко.

Керівник Центрального виборчого штабу Компартії України, другий секретар ЦК КПУ І. Алексєєв, аналізуючи результати соціологічних

опитувань, зазначив, що насправді соціологічні дослідження дещо занижують рівень підтримки Компартії з боку виборців. Причому відбувається це не з вини соціологів, а через ті обставини, які склалися в ряді регіонів. Деякі виборці бояться говорити, що збираються голосувати за КПУ.

За словами І. Алексеєва, працівники бюджетної сфери, особливо ті, хто живе в малих і середніх містах, побоюються зізнаватися у своїх симпатіях до КПУ, оскільки бояться, бо звикли приховувати від начальства свої політичні уподобання. Партія регіонів має намір одержати більшість голосів бюджетників, а тому на медиків, педагогів, муніципальних і соціальних працівників сьогодні практично відкрито тиснуть. «У схожій ситуації опинилися також багато військових і міліціонери. Стан справ в економіці погіршується, рівень безробіття зростає. Тому багато хто і не ризикує говорити правду», – зазначає І. Алексеєв.

За його словами, крім бюджетників, до числа тих, хто може проголосувати за Компартію, але не хоче повідомляти про це соціологам, необхідно віднести значну частину робітників і службовців великих промислових підприємств. «Багато найманих працівників, знаючи про політичні пристрасті власників, бояться зізнаватися в тому, що підтримують КПУ. Люди праці в нашій країні практично беззахисні перед свавіллям працедавців і часто вимушені приховувати власну думку», – підкреслив другий секретар ЦК КПУ.

Тому, на його переконання, реальний рівень електоральної підтримки комуністів у середньому по країні становить понад 15 %. Це демонструють результати більш розгорнутих, більш поглиблених досліджень, які проводилися комуністами.

Основну масу виборців Компартії, згідно з цими соціологічними дослідженнями, становитимуть на майбутніх виборах люди середнього віку – 45–60 років. «Вони краще за всіх усвідомлюють руйнівний характер нинішньої економічної політики, її повну безперспективність і необхідність зміни вектора економічного розвитку», – вважає І. Алексеєв.

На його думку, в електораті КПУ істотно збільшилася частка молодих виборців, насамперед за рахунок студентської молоді. «Узагалі, серед наших прихильників постійно зростає частка молодих освічених людей. А це значить, що ідеї, які ми відстоюємо, відповідають найважливішим запитам сьогодення», – заявив політик.

Крім того, він запевнив, що КПУ готова захистити голоси своїх виборців. Зокрема, буде створена система паралельного підрахунку голосів. У найважливіших для них регіонах комуністи мають намір провести екзит-полю.

Як зазначив І. Алексеєв, якщо їхні дані суперечитимуть офіційним підсумкам голосування, «у нас з'являться всі підстави для того, щоб перевірити наявність фальсифікацій у тому або іншому окрузі». «За час виборчої кампанії ми створили достатньо могутню юридичну службу, яка

займатиметься наданням методичної допомоги членам наших окружних і дільничих комісій, безпосередньо виборцям для того, щоб ми всі разом змогли захистити свій результат», – запевнив політик.

За його словами, КПУ нададуть допомогу російські комуністи та європейські ліві партії, які готові прислати десятки, а якщо знадобиться, то й сотні своїх спостерігачів. Вони допоможуть викрити фальсифікації й підтасовування. «Європейські ліві представляють сьогодні політичну силу, здатну вплинути на позицію керівництва ЄС. Ми боротимемося за достовірні результати виборів, битимемося за кожний голос, спираючись на підтримку міжнародних структур. Тому спроба відібрати в Компартії України частину голосів її виборців може надзвичайно дорого обійтися тим, хто на неї зважиться», – підкреслив І. Алексєєв.

У свою чергу П. Симоненко перед візитом до Брюсселя пообіцяв звернутися до закордонних фахівців за підтримкою і посиленням спостереження за виборчим процесом в Україні. «Ми розраховуємо на підтримку за межами України і на допомогу міжнародних спостерігачів у проведенні чесних виборів в Україні», – підсумував лідер Компартії.

Під час самого візиту до Брюсселя він офіційно запросив своїх колег з європейських комуністичних партій прибути до Києва в якості незалежних спостерігачів на виборах до Верховної Ради.

Виступаючи перед журналістами, П. Симоненко підкреслив, що лише об'єднавши зусилля передового руху можна забезпечити чесне й безперешкодне волевиявлення виборців.

Перед візитом до Брюсселя П. Симоненко побував у Москві, де заручився підтримкою російських комуністів. Як інформують ЗМІ, 28 вересня 2012 р. у Державній думі Російської Федерації відбулася робоча зустріч першого секретаря ЦК Компартії України П. Симоненка та голови ЦК КПРФ Г. Зюганова. П. Симоненко поінформував Г. Зюганова про перебіг виборчої кампанії в Україні, про діяльність Компартії України та її фракції у Верховній Раді.

Лідер КПУ розповів про свої поїздки по країні, про питання, які порушують на зустрічах з ним українські громадяни, зокрема молодь. Також П. Симоненко відзначив основні соціально-економічні проблеми регіонів, які хвилюють трудящих України: безробіття, соціальна незахищеність, борги з виплати зарплати тощо.

Крім того, П. Симоненко розповів про труднощі, з якими стикаються комуністи під час виборчої кампанії: незаконне стеження, створення владою перешкод зустрічам з виборцями.

Г. Зюганов запевнив, що КПРФ направить групу спостерігачів на парламентські вибори в Україні і надасть всю можливу консультативну й юридичну підтримку комуністам України, щоб захистити результати волевиявлення виборців. Популярність лідера КПУ в Росії виявилась досить

значуща. Доказом цього є висока нагорода, яку він отримав. За інформацією ЗМІ, П. Симоненко нагороджений орденом Дружби народів. Приймаючи високу державну нагороду Росії – орден Дружби народів, лідер українських комуністів П. Симоненко зазначив, що розглядає цю нагороду як визнання заслуг Компартії України у справі зміцнення культурних, економічних, духовних, наукових зв'язків між двома братніми слов'янськими державами – Україною та Росією.

П. Симоненко також висловив упевненість у тому, що всі труднощі, які є сьогодні у відносинах між нашими країнами, будуть подолані найближчим часом.. Лідер КПУ запевнив, що комуністи докладають усіх зусиль, щоб зовнішньополітичний вектор був скоректований і Україна в найкоротші терміни стала рівноправним учасником Митного союзу і євразійського економічного простору. «Це відкриє нам доступ на нові ринки, сприятиме розвитку промисловості, науки, загальному економічному зростанню і, як наслідок, розвитку соціальної сфери, підвищенню рівня життя. Історія доводить: разом наші предки завжди перемагали труднощі, і наш обов'язок множити ці славні перемоги», – заявив П. Симоненко.

Опоненти КПУ називають їхню агітаційну кампанію брехливою. Комуністичні лозунги залишаються лише на папері. Комуністи постійно присутні в парламенті, в органах місцевого самоврядування, мають своїх представників у виконавчій владі, співпрацюють з владою, а перед виборами активно критикують владу.

Як зазначив В. Небоженко, директор соціологічної служби «Український барометр», дивуватися з комуністів не варто. У назві Комуністична партія України справжнє тільки одне слово – «партія». «Ми, мабуть, підзабули, хто вони такі. Ці люди ніколи не приховували, що в них нема батьківщини. Маємо справу не стільки з нахабним розгулом пострадянського, скільки з постмодерном – поєднанням непоєднуваного. У жодній країні права рука олігархічного капіталу не розказує про соціальну справедливість. А в нас весь Київ обвішаний бігбордами КПУ зі словами “назад до соціалізму”. І ніхто не обурюється. Країна хворіє», – зазначив експерт.

За його словами, настане час, коли теперішні 20-літні хлопці та дівчата, яких не зможе «підім'яти» діюча влада, відмовляться приймати їхні правила гри. Не переможуть на виборах, а просто підуть у заперечення – запропонують інші правила. Таке не можна передбачити. Це стане для всіх несподіванкою. «Одним прекрасним ранком усі ці гасла – “подолаємо руїну”, “мертва стабільність”, “повернемось до минулого” – стануть попелом. Я прекрасно пам'ятаю, як одного серпневого дня обламалася вся радянська ідеологічна машина. То чому має зберегтися ця пострадянська-постмодерна? Так станеться і цього разу», – заявляє В. Небоженко.

Деякі експерти вважають, що Комуністична партія України обдурює електорат, позиціонуючи себе перед виборами як чесних борців проти багатів.

Насправді, КПУ як учасник провладної більшості має квоти і своїх призначенців на державних посадах. Про це, зокрема, на прес-конференції в Києві заявив політолог В. Фесенко.

Як приклад він навів посаду керівника митниці України, яку займає комуніст І. Калетник. «Що стосується комуністів і митниці, то я можу додати, що Калетник переграє олігархів», – зазначив він.

Інший політолог О. Палій вважає, що комуністи – це ядро олігархічного режиму. Адже в цілому ряді областей керівники – представники КПУ, аналогічна ситуація на митниці. Вони орудують грошима і величезними потоками. «А наші люди це “хавають”», – зазначив О. Палій.

Російський політолог А. Латинін висловив думку, що комуністи й після виборів продовжать діяти у зв'язі з Партією регіонів. «Я добре пам'ятаю, як ще в 2006 р. комуністи на виборах ретельно координували свої дії з кураторами з Донецька, які поставили завдання КПУ – набрати більше 3 % голосів. Зараз донецькі поставили П. Симоненку інше завдання – зібрати голоси тих, хто розчарувався на південному сході, оскільки “регіонали” побоюються не одержати необхідної кількості голосів в новій Раді», – зазначив експерт.

Тому, на його думку, на рекламу Компартії виділяються величезні гроші. У новій Верховній Раді комуністи, як і раніше, відіграватимуть роль сателіта ПР, слухняного інструмента в руках олігархів.

Деякі експерти взагалі вважають, що КПУ – це частина Партії регіонів, вони входять у більшість, вони здійснили антиконституційний заколот, внісши зміни в Конституцію. Таке припущення висловив український економіст О. Соскін. За його словами, комуністи якраз і підтримували всі антисоціальні ініціативи. Крім І. Калетника, у партії комуністів достатня кількість багатих людей. Якщо подивитися список КПУ, то там дуже багато не партійних. Це підприємці, які за гроші потрапили в список. Вони ніякого відношення не мають до партійної ідеології. «Правда, сама ідеологія в комуністів давно відсутня. Сам Симоненко з Донецька. Йому добре відомі принципи “регіоналів”. А його дружина – Ващенко – бізнес-леді, адже вона фактично зв'язуюча сила з підприємцями, вона стала генеруючим мозком партії. Вона – координатор приходу донецького бізнесу в КПУ, який не засвічений, але потрапить до парламенту під прапорами комуністів, які обдурюють народ», – зазначив О. Соскін.

Голова правління Центру соціологічних і політологічних досліджень «Соціовимір» С. Таран також вважає, що комуністи обманюють виборців. Він переконаний, що КПУ взагалі не ідеологічна партія, а певний проект. «Перш за все тому, що у внутрішній політиці вони укладають угоди з олігархами – якби Ленін знав про це, він би в труні перекинувся, оскільки це угоди з найбільшими ворогами комуністів – олігархічним капіталом», – заявив політолог.

С. Таран також додав, що комуністи як захисники людей праці мали б орієнтувати своїх виборців на Європу. Адже там «умови для працівників кращі», а не на Росію, «де точно такий же олігархічний капітал, як в Україні, і такий же розрив між багатими і бідними». На думку експерта, електоральний успіх КПУ пов'язаний зі «спекуляціями на ностальгії громадян», а також наявністю великої кількості розчарованих в українському політикумі виборців.

Разом з тим С. Таран підкреслив, що гасла самі по собі не відіграють основної ролі для виборців. Виборці оцінюють харизму лідерів. За його словами, проблема парламентських виборів в Україні – відсутність змістовної дискусії відносно політичних сил.

У свою чергу голова правління Інституту української політики К. Бондаренко вважає, що в комуністів хороші перспективи, але вони пов'язані не з тим, що народ свято вірить у комуністичну ідеологію. Це наслідок того, що на сході України залишився великий електоральний проект ПР, і комуністи розглядаються як невелика, але все-таки альтернатива цьому проекту. Тому протестний електорат, який раніше підтримував ПР, коли та була в опозиції, сьогодні деякою мірою переорієнтувався на комуністів. Ось у цьому успіх Компартії.

Політолог, прогножуючи перспективи співробітництва КПУ і Партії регіонів, зазначає, що ця співпраця мало що дасть комуністам. «Крім того, що КПУ одержала нового Саву Морозова у вигляді Калетника з його грошима і впливом. І Калетник у свою чергу одержав в управління митницю з панського плеча “регіоналів”. Поки я не бачу олігархів, які б фінансували Компартію. Що стосується влади, то, як говорив Р. Бах, “будь-яка влада корумпована, абсолютна влада корумпована абсолютно”. У нас поки що влада не абсолютна», – зазначив експерт.

На головне питання журналістів, чи поверне КПУ країну народу, як стверджує їхнє гасло, лідер партії «Об'єднані ліві і селяни», професор, ек-міністр освіти С. Ніколаєнко нагадав, що таке гасло вже було в історії. «Наскільки я знаю, це гасло соціаліста Франсуа Міттерана, який використовував його в боротьбі проти ліберала-консерватора генерала Де Голля, і звучало воно як “Повернемо Францію народу!”. Треба ж хоч трохи поважати інтелектуальну власність. Що стосується “Повернемо країну народу” – я думаю, що прагнення до цього в комуністів є, але чи здійснять вони його – навряд чи», – вважає С. Ніколаєнко.

Він також вважає, що перспективи комуністів обумовлені кількома моментами. Зокрема, зростання рейтингу комуністів відбувається, з одного боку, за рахунок того, що падає рейтинг ПР, а з іншого – у них немає конкурентів. «Хай комуністи подарують квіти товаришу Морозу і подякують йому. Я думаю, що за сплеском такої активності настане сплеск падіння авторитету. Те, що вони обіцяють, вони не зроблять. Я читав в “Українській

правді”, що можливий їхній союз з “регіоналами” – так про що тут говорити? Тоді гасло потрібне “Повернемо країну «регіоналам», а не народу», – зазначив політик.

Значна частина експертів не сумнівається в тому, що комуністи будуть у парламенті, але питання в тому, чи довго триватиме довіра до них. Адже комуністи, які працюють у регіонах, і ті, що засідають у Верховній Раді України, – це дві великі різниці. Водночас можна впевнено прогнозувати, що на тлі економічної рецесії затребуваність у лівих ідеях зберігатиметься (*До парламенту проходять лише 4 партії // <http://www.pravda.com.ua> – 2012. – 20.09; Бекешикіна І. Рейтинги партій стоять на місці // <http://24tv.ua/home> – 2012. – 16.09; Рейтинг комуністів виріс у 2–3 рази і може побити власний рекорд // <http://www.kpu.ua> – 2012. – 21.09; МАГи працюють в Києві // <http://www.kpu.ua>. – 2012. – 24.09; Симоненко каже, що комуністи вже не такі атеїсти, тому їх підтримує церква // <http://www.pravda.com.ua> – 2012. – 30.08; Джангіров Д. Избиратели видят в КПУ силу, способную защитить интересы наёмного работника // <http://www.komunist.com.ua> – 2012. – 13.09; Симоненко П. Слежка за коммунистами – свидетельство роста поддержки КПУ // <http://www.kpu.ua> – 2012. – 24.09; Симоненко П. Больше всего фальсификаций будет на востоке и юге Украины // <http://www.kpu.ua> – 2012. – 24.09; Политологи: КПУ воротят огромными потоками денег // <http://polittech.org>. – 2012. – 22.09; Состоялась рабочая встреча Петра Симоненко и Геннадия Зюганова // <http://www.kpu.ua> – 2012. – 28.09; Социсследование «Демоскопа»: 6,4 % украинцев готовы проголосовать за партию «Украина – Вперед!» // <http://kp.ua> – 2012. – 29.09; Вернем страну уродам! Бизнес-акция КПУ // <http://www.from-ua.com> – 2012. – 12.09; Петр Симоненко пригласил представителей европейских компартий стать наблюдателями на выборах в ВР // <http://www.kpu.ua> – 2012. – 1.10).*

Наука - суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

На початку вересня розпочато реалізацію проекту «Огляд інноваційного розвитку України», що здійснюється на запит уряду України Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України за підтримки експертів Європейської економічної комісії ООН.

Програмою проекту передбачено проведення вісьмома незалежними міжнародними експертами ЄЕК ООН ряду заходів з метою всебічного

вивчення та оцінювання стану інноваційного розвитку та потенціалу України, напрацювання рекомендацій для органів державної влади, наукових установ та бізнесу стосовно розвитку економіки країни та формування національної інноваційної системи. У рамках проекту в період з 11 до 14 вересня 2012 р. експертами вже проведено майже 40 робочих зустрічей із представниками міжнародних організацій, центральних органів виконавчої влади, неурядових громадських організацій, а також із представниками національного інноваційного бізнесу.

За результатами реалізації проекту групою міжнародних експертів буде надано незалежну оцінку інноваційного потенціалу України, виходячи з найкращих світових практик в інноваційній сфері та сформовано на цій основі рекомендації щодо законодавчих та інфраструктурних перетворень, необхідних для забезпечення національного інноваційного розвитку та ефективного використання Україною власного наукового потенціалу.

Заключний документ проекту – Огляд інноваційного розвитку України – заплановано розглянути у грудні 2012 р. під час засідання Комітету з економічної співпраці та Інтеграції ЄЕК ООН у Женеві (*Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України* (<http://dknii.gov.ua/2010-09-27-06-54-32/105-2012-/871>). – 2012. – 20.09).

* * *

Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України підтримало ініціативу Посольства Республіки Корея в Україні щодо реалізації двотижневої програми «Електронне урядування».

Учасників програми поінформували про загальнодержавну схему організації е-урядування в Південній Кореї, схему взаємодії національних та регіональних програм (проектів) з е-урядування, технології ідентифікації та персоналізації громадян, надання електронних послуг, систему міжвідомчої електронної взаємодії та багато інших аспектів упровадження і функціонування електронного урядування в Кореї, яка є одним зі світових лідерів у цій сфері.

Українська сторона також виступить із пропозицією створення українсько-кореїського центру інновацій у сфері електронного урядування на базі Національного центру електронного урядування (*Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України* (<http://dknii.gov.ua/2010-09-27-06-54-32/105-2012-/868-2012-09-19-17-23-27>). – 2012. – 19.09).

* * *

19 вересня 2012 р. в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна відбулась церемонія відкриття Центру міжнародного співробітництва. На церемонії були присутні Генеральний консул

Республіки Польща Ян Гранат, консул Посольства Індії Азар Хан та представник «Українсько-Індійського академічного центру» Сачин Каушик. Почесні гості церемонії привітали присутніх із відкриттям Центру в стінах університету та побажали успішного функціонування новому університетському підрозділу.

За словами ректора В. Бакірова, діяльність новоствореного центру сприятиме розвитку міжнародного співробітництва університету. «Наприклад, візит індійських дипломатів пов'язаний з тим, що в університеті навчається близько 200 студентів з Індії. Також у цьому році ми святкуємо 20-ту річницю українсько-індійських дипломатичних відносин, і посольство вирішило організувати в нашому університеті концерт індійських виконавців», – відзначив він.

Центр є унікальним підрозділом, що об'єднав сім міжнародних структур, головною метою яких є налагодження роботи наукових та освітніх спільнот країн, з якими співпрацює університет. Цей підрозділ створено з метою підтримувати існуючі та встановлювати нові зв'язки між Україною та іншими країнами світу, формування активного інтерфейсу між студентами, аспірантами, професорсько-викладацьким складом університету та міжнародними фондами, організаціями та вищими навчальними закладами. Також центр допомагатиме університетським студентам, аспірантам, викладачам брати участь у різноманітних міжнародних наукових програмах та проектах та допомагатиме студентам, які приїхали на навчання до Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з інших країн.

Цей проект є одним із перших в Україні; такі центри працюють сьогодні у провідних університетах світу – Гарварді, Оксфорді та Кембриджі (*Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України* (<http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/12122-u-kharkivskomu-universiteti-vidkrivsvya-tsentri-mizhnarodnogo-spivrobitnitstva>). – 2012. - 20.09).

* * *

14 вересня 2012 р. Держінформнауки України спільно з Німецьким товариством міжнародного співробітництва за участю Національного університету України «Київський політехнічний інститут» проведено круглий стіл «Трансфер технологій та малі і середні підприємства». У засіданні взяло участь понад 70 представників науки, центральних та місцевих органів виконавчої влади, вищих навчальних закладів, підприємств. У виступах учасників було піднято проблемні питання трансферу технологій на малі і середні підприємства, зокрема, передумови підвищення ефективності розвитку інноваційного підприємництва в Україні, покращення взаємодії бізнесу, науки та влади в державі, проблеми комерціалізації результатів наукових досліджень та можливі шляхи їх вирішення, інноваційний потенціал державних малих підприємств НАН України,

проблеми комерціалізації науково-теоретичних розробок у вищих навчальних закладах тощо.

Обговоривши широке коло питань формування трансферу технологій, урахувавши пропозиції, що зазначалися в доповідях, учасниками круглого столу напрацьовано рекомендації щодо шляхів розвитку трансферу технологій та малого підприємництва (*Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України* (<http://dknii.gov.ua/2010-09-27-06-54-32/105-2012-/867-q-q>). – 2012. – 19.09).

* * *

Європейський Союз надає підтримку Державній ветеринарній та фітосанітарній службі України для забезпечення захисту та покращення здоров'я рослин в Україні. Бюджет проекту становить 1,2 млн євро. Співпраця ЄС та України сприятиме гармонізації національного законодавства та регламентів у галузі захисту рослин.

Проект Twinning «Надання допомоги Україні в наближенні законодавства у сфері фітосанітарії та адміністративних засад у відповідності до європейських стандартів» сприятиме розбудові адміністративних реформ на базі кращої європейської та світової практик. Збільшення обсягів імпорту й експорту рослин і продуктів рослинного походження, розширення географії країн-постачальників, поява нових карантинних організмів потребують застосування єдиних стандартів.

Серед позитивних результатів, які має отримати Україна по завершенню проекту Twinning, варто виділити такі: наближення національного законодавства до європейських стандартів, навчання персоналу щодо системи контролю здоров'я рослин, удосконалення мережі фітосанітарних лабораторій, розбудова спроможності регіональних та прикордонних пунктів карантину рослин, поліпшення врожаю сільськогосподарських культур. Все це сприятиме відкриттю нових ринків експорту, недоступних наразі, через наближення національних правил імпорту/експорту, скороченню кількості відмов українській рослинній продукції на кордонах, спрощенню імпорту, що дасть можливість експертам з України брати участь у провідних міжнародних робочих групах (*Національна академія аграрних наук України* (<http://uaan.gov.ua>). – 2012. – 18.09).

* * *

Йорданія високо оцінює систему вищого образования в Україні. Об этом говорится в сообщении пресс-службы Министерства иностранных дел Украины. «Йорданский министр высшего образования и научных исследований Иордании В. Оваис высоко оценил систему образования в Украине», – сказано в нем.

23 сентября посол Украины в Иордании С. Пасько встретился с министром для обсуждения вопросов активизации украинско-иорданского сотрудничества в области высшего образования, в частности признания иорданской стороной дипломов ряда высших учебных заведений Украины.

Кроме того, во время встречи В. Оваис пригласил министра образования и науки, молодежи и спорта Д. Табачника посетить с официальным визитом Иорданию.

Ранее Украина и Иордания договорились о сотрудничестве в сфере профессионального образования (*Левый берег* (http://society.lb.ua/education/2012/09/25/171822_iordaniya_visoko_otsenivaet.html)). – 2012. – 25.09).

* * *

11 вересня 2012 р. на базі Інституту тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова «Асканія-Нова» – Національного наукового селекційно-генетичного центру з вівчарства відбулася зустріч представників галузі тваринництва Херсонської області України та Російської Федерації.

У рамках заходу обговорено такі питання:

– стан та перспективи розвитку тваринництва в Херсонській області (Н. П. Нанкін, заступник начальника Головного управління агропромислового розвитку Херсонської державної адміністрації;

– стан та перспективи розвитку вівчарства в Україні (П. Г. Жарук, канд. с.-г. наук, завідувач відділу вівчарства ІТСП-ННСГЦВ);

– розвиток м'ясного скотарства на півдні України (Л. О. Омельченко, канд. біол. наук, завідувач сектору м'ясного скотарства ІТСП-ННСГЦВ);

– сучасний стан та перспективи розвитку тваринництва у Росії (О. О. Кочетков, доктор с.-г. наук, генеральний директор «Союза животноводов России»);

– каракульське вівчарство та перспективи розвитку (Е. В. Репілевський, директор ДПДГ «Каховське» НААН).

– перспективи розвитку тонкорунного вівчарства (В. А. Дзяткевич, директор ПрАТ «Красний чабан»).

В обговоренні взяли участь члени делегації Російської Федерації та сільгосптоваровиробники Херсонської області.

Під час зустрічі відбувся огляд племінного поголів'я в ДПДГ ІТСП-ННСГЦВ (асканійська м'ясо-вовнова порода овець), ДПДГ «Асканійське» (таврійський тип асканійської тонкорунної породи овець, південна м'ясна порода ВРХ), ДПДГ «Каховське» дільниця «Маркеєво» (асканійська каракульська порода овець, сіра українська порода великої рогатої худоби) (*Національна академія аграрних наук України* (<http://uaan.gov.ua/content/pro-zustrich-predstavnikov-galuzi-tvarinnictva-hersonskoyi-oblasti-ukrayini-ta-rosiyskoyi>)). – 2012. – 13.09).

* * *

8–9 вересня 2012 р. в Інституті тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова «Асканія-Нова» – Національному науковому селекційно-генетичному центрі з вівчарства відбулася зустріч зі спеціалістами в галузі вівчарства Нижньої Саксонії (Німеччина), присвячена питанням розвитку галузі в Україні та Німеччині.

Про стан та перспективи розвитку галузі вівчарства в Україні поінформувала заступник директора ІТСР-ННСГЦВ Н. А. Кудрик. Головний науковий співробітник відділу вівчарства П. І. Польська ознайомила німецьких вівчарів з результатами створення асканійської м'ясо-вовнової породи овець та перспективами її використання.

Представник німецької делегації О. Фабер поінформував про розвиток галузі вівчарства в Німеччині. У результаті зустрічі були обговорені питання щодо особливостей розведення, селекційно-племінної роботи, племінного обліку, ідентифікації та санітарного контролю в галузі вівчарства. Висловлено пропозиції щодо налагодження творчих і практичних зв'язків спеціалістів обох держав для подальшої співпраці, зокрема щодо розвитку м'ясного та мериносового вівчарства.

У рамках зустрічі відбувся огляд племінного поголів'я асканійської м'ясо-вовнової породи в Державному підприємстві «Дослідному господарстві Інституту тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова «Асканія-Нова» – Національному науковому селекційно-генетичному центрі з вівчарства» *(Національна академія аграрних наук України* (<http://uaan.gov.ua/content/pro-zustrich-naukovciv-institutu-tvarinnictva-stepovih-rayoniv-imeni-mf-ivanova-askaniya>). – 2012. – 11.09).

* * *

У Яремчі відбулася наукова українсько-польська конференція. Історики, соціологи та політологи з Польщі та України обговорили позитивні аспекти минулого. У польсько-українському діалозі так само важливими як зустрічі політиків є бесіди та спільні зустрічі науковців, – переконані учасники накової конференції, яка останніми вихідними відбулася в Яремчі у Карпатах.

У конференції, присвяченій відносинами між обома державами, яка відбулася впр'яте, взяла участь кількадесят істориків, соціологів та політологів з Польщі та України.

Незважаючи на великі зусилля задля з'ясування складної історії обох народів, поляки та українці надалі не уміють розмовляти про минуле – зауважив директор Південно-східного наукового інституту в Перемишлі С. Стемпень. Немає спільної пам'яті, хоч ці народи пережили разом багато століть, у рамках однієї держави, яку звали не Польщею, а Річпосполитою обох народів.

Важливим є вийти за межі взаємних кривд, підкреслює співорганізатор зустрічі, головний редактор Галицького кур'єра (Kurier Galicyjski) М. Ровіцький. На 600 років нашого спільного минулого добрих (позитивних) моментів було набагато більше, ніж поганих, і зосереджатися на поганих – це помилка. Звичайно це не означає, що про ці погані ми не говоримо. Але те, що нас ділить, ми добре знаємо. Тепер задумаймося над тим, що нас об'єднує (NEWS.IF.UA (<http://news.if.ua/news/25234.html>)). – 2012. – 25.09).

Діяльність науково-дослідних установ

7 вересня 2012 р. під час проведення XXIV Міжнародної агропромислової виставки-ярмарку «Агро-2012» відбувся семінар «Геномна селекція у тваринництві». Організатори: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Відділення ветеринарної медицини і зоотехнії Національної академії аграрних наук України, Інститут розведення і генетики тварин НААН. Мета – обговорення сучасного стану використання геномної селекції у тваринництві; застосування сучасних генетико-біотехнологічних методів з метою збереження й раціонального використання генофонду сільськогосподарських тварин; використання генетичних маркерів у галузі тваринництва, а також методів молекулярно-генетичної оцінки якості та безпеки продукції тваринництва.

У роботі семінару взяли участь: в. о. академіка-секретаря Відділення ветеринарної медицини та зоотехнії НААН, доктор сільськогосподарських наук О. М. Жуковський, начальник відділу ветеринарної медицини та зоотехнії НААН О. І. Костенко, начальник відділу селекційно-племінної роботи Департаменту тваринництва Мінагрополітики України Н. В. Кудрявська, провідні вчені Інституту розведення і генетики тварин НААН, Інституту тваринництва НААН, Інституту тваринництва степових районів М. Ф. Іванова «Асканія-Нова», Інституту рибного господарства НААН, Національного університету біоресурсів і природокористування України, Сумського національного аграрного університету, фахівці асоціацій, підприємств з племінної справи у тваринництві, а також представники російської фірми ТОВ «ІнверЛабСервіс» (м. Москва).

Заслухавши інформацію фахівців про наукові та виробничі здобутки в напрямі використання геномної селекції в країнах з розвинутим тваринництвом, зібрання констатувало таке:

1. Геномній селекції належить одне з провідних місць в технології ведення загального селекційного процесу галузей молочного, м'ясного скотарства, свинарства, вівчарства, птахівництва.

Визначивши перспективу та практичне значення методів геномної селекції в тваринництві, науковим установам Національної академії аграрних наук

України, вищим навчальним закладам Міністерства аграрної політики і продовольства України, іншим зацікавленим установам слід об'єднати зусилля щодо вирішення питання матеріально-технічного забезпечення запровадження методів геномної селекції у тваринництві (*Національна академія аграрних наук України* (<http://uaan.gov.ua/content/pro-seminar-genomna-selekciya-u-tvarinnictvi>). – 2012. – 10.09).

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Кабинет Министров Украины принял распоряжение «О подписании Соглашения между правительством Украины и правительством Республики Судан о сотрудничестве в сфере исследования и использования космического пространства в мирных целях».

На заседании правительства 19 сентября был одобрен проект данного соглашения, которое поручено подписать председателю Государственного космического агентства Украины Ю. Алексееву.

«Необходимость заключения настоящего Соглашения вызвана заинтересованностью обеих сторон в налаживании сотрудничества в рамках подписанного 11 октября 2011 г. Меморандума о взаимопонимании между Государственным космическим агентством Украины и Министерством коммуникаций и информационных технологий Республики Судан», – заявили в КМУ.

В правительстве считают, что утверждение указанного распоряжения и подписание этого Соглашения будет способствовать более тесным связям между Украиной и Республикой Судан в космической сфере, международному сотрудничеству Украины в исследовании и использовании космического пространства в мирных целях (*Независимое Бюро Новостей* (<http://nbnews.com.ua/news/58443/>). – 2012. – 25.09).

Інформаційні технології

22 сентября в Луганске прошла конференция Get IT!. Прослушать доклады на тему; «Клиент-серверная разработка в Game Dev» сотни участников собрались в Луганском национальном университете им. Тараса Шевченко. К более чем двумстам луганчанам присоединились представители Донецкой, Харьковской, Киевской, Сумской, Днепропетровской и Львовской областей, гости из Российской Федерации.

Инициатором, организатором и спонсором мероприятия выступила международная компания iLogos. Глобальной целью проведения уже второй

конференції являється створення сплоченого ІТ-сообщества. В планах – зробити Україну центром ринку розробки ігрових продуктів. Get IT! допомагає як новичкам, роблячим перші кроки, так і передовим спеціалістам бути в курсі актуальних тенденцій на ринку інформаційних технологій, використовувати інноваційні напработки компанії і обмінюватися досвідом різних країн.

Компанію iLogos підтримали десятки партнерів. ЛНУ імені Тараса Шевченка, ТРК «Космос», Луганська Телефонна Компанія, конференція-партнер Flash Gamm, організація «AIESEC», компанії-розробники Absolutist і Nekki, студія 3D анімації і графіки Art&Graphics, юридична компанія Primavera. Інформаційні партнери допомогли широко анонсувати заходу і привалять значительное количество участников.

Примечательно, что Get IT! – совершенно бесплатная конференция, предлагающая представителям айти-сообщества массу дополнительных возможностей. Это и розыгрыш футболок, пригласительных на afterparty и более серьезные призы. Так, компания Absolutist помогла разыграть три билета на профильную конференцию-партнер Flash Gamm.

Компьютерная академия «ШАГ» решила расширить этот список розыгрышем пяти сертификатов, предоставляющих 10-процентную скидку на обучение в академии. Совместно с компанией iLogos, организатором Get IT!, впервые в Украине КА «ШАГ» внедряет уникальный обучающий курс с гарантией дальнейшего трудоустройства. За 12 месяцев занятий с практикующими специалистами можно будет получить IT-специальность без отрыва от работы и учебы. Курс рассчитан на подготовку разработчиков для мобильных устройств, компьютерных online игр и веб-приложений.

К слову, предложения по трудоустройству уже состоявшиеся разработчики получали на самой конференции как лично, так и посредством твиттер-ленты. Отличительной чертой Get IT! стала возможность общаться онлайн сразу со всеми участниками конференции. Для этого организаторы предусмотрели бесплатный wi-fi и большой экран с выводом twitter-трансляции в режиме реального времени. Разработчики, докладчики и организаторы с удовольствием делились впечатлениями, шутками и цитатами из выступлений. Конференция Get IT! оказалась интересна программистам и дизайнерам, ищущим новые знания, опытным разработчикам, желающим идти в ногу со временем и быть всегда в курсе быстро меняющегося мира IT технологий.

Таким образом, Get IT! стала самым масштабным событием для специалистов в разработке игр в Восточной Украине (*В Луганске IT-конференция собрала более 400 человек // Наша газета*(<http://nashagazeta.com.ua/8637-v-luganske-it-konferenciya-sobrala-bole-400-chelovek-foto-luganskcommentsua.html>). – 2012. – 25.09).

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

У Національному університеті «Львівська політехніка» відбувся представницький II Міжнародний екологічний конгрес, у якому взяли участь понад 120 науковців-екологів, зокрема, з України, Росії, Польщі та Швеції. Його головна тема – «Захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування». Про це повідомила прес-служба Національного університету «Львівська політехніка».

Співорганізаторами екологічного форуму виступили Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівська обласна державна адміністрація, Національний університет «Львівська політехніка», Західний науковий центр НАН України і Всеукраїнська екологічна ліга.

Прикметною особливістю цього форуму стало те, що безпосередньо його організацією і проведенням займався колектив новоствореного у Львівській політехніці навчально-наукового інституту екології, природоохоронної діяльності та туризму ім. В.Чорновола.

Як розповідають його директор доктор технічних наук професор О. Мороз та завідувач кафедри прикладної екології та збалансованого природокористування М. Мальований, під час пленарних і секційних засідань конгресу заслухано майже 140 доповідей та повідомлень. Змістовними і плідними стали також дискусії, котрі провели фахівці і які торкалися актуальних питань поширення екологічних знань, а також екологічного виховання та освіти. На це, зокрема, звернув увагу присутній на конгресі відомий учений у галузі геоботаніки, почесний директор Інституту екології Карпат, академік НАН України М. Голубець.

Ще однією важливою особливістю II Міжнародного екологічного конгресу стало те, що за наслідком всебічного обговорення питань його учасники ухвалили відповідну постанову, що містить конкретні науково обґрунтовані пропозиції з поліпшення екологічної ситуації. Ідеться, зокрема, про скерування матеріалів конгресу до всіх організацій, які нині ведуть екологічну діяльність, а також до промислових підприємств і установ. Учасники форуму з занепокоєнням говорять про недовільне ставлення державних органів України до цих зловбодених проблем. Вони звернули увагу всіх зацікавлених сторін на необхідність ефективнішого використання матеріальних і енергетичних ресурсів та впровадження новітніх прогресивних технологій, що мінімізують вплив викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище. Потрібно, як наголошували екологи, не лише констатувати численні факти забруднення, а насамперед їх повною мірою запобігати (*Західна інформаційна корпорація (<http://zik.ua/ua/news/2012/09/24/369951>). – 2012. – 24.09*).

* * *

По заверениям экологов, если в ближайшее время не приступитъ к очистке реки Днепр, то он превратится в скопление болот. Ученые предложили проект экологического оздоровления русла Днепра в черте Днепропетровска. Проект предполагает засыпать песком водохранилища, которые заиливаются. Мы хотим восстановить территории общей площадью около 760 га вдоль берегов, которые сейчас затоплены водохранилищами. Это позволит улучшить проточность вдоль берегов и будет способствовать прекращению накопления ила. Проект предусматривает оборудование локальных очистных сооружений в устьях всех ливневых коллекторов, впадающих в Днепр на территории проектной деятельности, берегоукрепления всех восстановленных территорий габионными конструкциями длиной 32 км», – заявил заместитель главного инженера Института «Днепрогипроводхоз» В. Демьянов

По его словам, если проект реализуется, то полностью очистятся заиленные участки между левым берегом и островом Зеленым (на площади 33 га), мелководные участки Самарского залива, улучшится проточность Мандрыковского залива (*Левый берег (http://society.lb.ua/life/2012/09/25/171812_ochistka_dnepra_otsejili_5_milliardov.html). – 2012. – 25.09).*

Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів

18 вересня 2012 р. в Уманському державному педагогічному університеті ім. Павла Тичини проведено круглий стіл «Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти – відповідь на виклики сьогодення».

Участь у дискусії взяли: ректор університету, доктор педагогічних наук, професор, чл.-кор. НАПН України Н. Побірченко – учасник засідання Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи (24 лютого 2012 р.), на якому розглядалося питання про необхідність розроблення нової концепції розвитку педагогічної освіти України; доктор педагогічних наук, професор О. Тімець – член робочої групи МОНмолодьспорту України зі створення цього важливого документа; провідні професори, доктори наук, проректори, директори інститутів, декани та їхні заступники з навчальної роботи й інші зацікавлені науково-педагогічні працівники.

Обговорювалися актуальні питання підготовки педагогічних працівників та їхнє відображення в Концепції: система педагогічної освіти; освітньо-кваліфікаційні рівні та кваліфікації; проблема нового наповнення змісту педагогічної освіти; організація навчального процесу, післядипломна педагогічна освіта; формування контингенту студентів педагогічних вищих навчальних закладів та їх працевлаштування.

У результаті конструктивної, зацікавленої розмови висловлені конкретні пропозиції щодо редакції проекту Концепції, які будуть передані до МОНмолодьспорту (*Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України* (<http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/12114-v-umanskomu-pedagogichnomu-universiteti-projshlo-obgovorennya-proektu-kontseptsiji-rozvitku-nepervnoji-pedagogichnoji-osviti>)). – 2012. – 20.09).

Охорона здоров'я

В Днепропетровске высококвалифицированную медицинскую помощь в области гастроэнтерологии предоставляют в Днепропетровском Институте гастроэнтерологии НАМН Украины, Днепропетровской областной клинической больницы им. Мечникова и Днепропетровской областной детской больницы.

Современное медицинское оборудование, которым оснащены больницы, позволяет проводить уникальные операции на внутренних органах, широко применяются современные методы лечения с применением новейших мировых технологий, таких как: магнитно-резонансная терапия и иммуномодуляция с аутоцитокинотерапией (повышение иммунитета).

Учитывая высокий уровень развития гастроэнтерологии в Днепропетровской области, с целью обсуждения вопросов гастроэнтерологической службы и определения дальнейших путей ее развития, в течение 19–21 сентября в Днепропетровске состоялась «Пятая украинская гастроэнтерологическая неделя» при поддержке Министерства здравоохранения Украины, Национальной академии медицинских наук Украины, Института гастроэнтерологии НАМН Украины и Украинской гастроэнтерологической ассоциации. В мероприятии приняли участие: ведущие ученые Украины, главные внештатные специалисты по гастроэнтерологии, врачи-гастроэнтерологи, врачи общей практики (семейные врачи, терапевты, педиатры) и др. Главной целью проведения гастроэнтерологической недели стал обмен опытом между ведущими научными и практическими специалистами медицинской отрасли Днепропетровщины и других регионов Украины относительно современных методов диагностики и лечения заболеваний органов пищеварения, ознакомление врачей с последними тенденциями мировой медицины и т.д.

«Украинская гастроэнтерологическая неделя» – это ежегодный научно-практический форум специалистов в области гастроэнтерологии, где собираются ведущие ученые и врачи из всех регионов Украины. В рамках этой недели медицинские специалисты Днепропетровщины могут получить информацию по внедрению новейших методик лечения в области

гастроэнтерологии и осуществить обмен опытом с коллегами из других областей», – отметил начальник Главного управления здравоохранения Днепропетровской облгосадминистрации В. Гинзбург.

В рамках «Пятой украинской гастроэнтерологической недели» были проведены пять пленарных и два секционных заседания, где рассматривались наиболее важные аспекты профилактики, диагностики и лечения органов пищеварения. В частности, были рассмотрены следующие вопросы: новые методики лечения, особенности заболеваний (пищевода, желудка, двенадцатиперстной кишки, печени, желчевыводящих путей и т. д.), детская гастроэнтерология, диетотерапия, хирургическое лечение болезней органов пищеварения, новые немедикаментозные технологии лечения и пр. (*Новый мост* (http://most-dnopr.info/news/society/v_dnepropetrovske_veduwie_medicinskie_specialisty_iz_vsej_ukrainy_obsudili_gastrojenterologii.htm). – 2012. – 25.09).

* * *

15 сентября Ужгород посетила делегация врачей-ортопедов, профессоров высших учебных заведений Германии. Сотрудничество между ортопедами из Штутгарта и их ужгородскими коллегами продолжается уже 15 лет, вместе они посещают медицинские симпозиумы и т. д. И только в этом году четверо немецких медиков приняли приглашение посетить Закарпатье. Они представляют клиники на базе Гейдельбергского университета – одного из старейших и престижных в Германии, а также в Регенсбургском университете.

Немецкие врачи откликнулись на приглашение доктора медицинских наук, профессора В. Шимона, заведующего кафедрой хирургии медицинского факультета Ужгородского национального университета, который уже более пяти лет работает для налаживания связей между УжНУ и немецкими высшими учебными заведениями.

В рамках визита состоялось подписание договора между медицинским факультетом УжНУ и академической клиникой Регенсбургского университета. От руководителя УжНУ профессора Ф. Ващука они услышали готовность сотрудничать и предложение о не только подписании соответствующего соглашения, но и наполнение ее практическим содержанием. На встрече обсудили детали подписания договора между Ужгородским национальным и Регенсбургским университетом. По этому соглашению будет осуществляться обмен специалистами, наладится соответствующая хирургическая практика, будут проводиться воркшопы по хирургии (*UA-Reporter.com* (<http://www.ua-reporter.com/novosti/122414>). – 2012. – 17.09).

* * *

Професор кафедри загальної фізики інженерно-технічного факультету Чернівецького національного університету О. Шайко-Шайковський розробив унікальну модель фіксуєної конструкції при переломах кісток. Її виготовлено з легкого титану. Головна перевага конструкції, на думку автора, її ціна. Нині в Україні для лікування переломів використовують закордонні аналоги, які коштують від 1 до 5 тис. євро, а конструкція чернівецького фізика обійдеться максимум у 500–800 грн. За висновками експертизи МОЗ, вона навіть краща за імпортовану європейську.

Розроблену професором конструкцію вже використовували, за її допомогою вдалося провести 500 операцій (*BukNews (<http://buknews.com.ua/page/chernivetskyi-fizyk-rozrobyv-unikalnu-konstruksiyu-dlia-likuvannia-perelomiv.html>)*. – 2012. – 23.09).

Наука і влада

Президент України В. Янукович надав Николаевському державному аграрному університету статус національного. Соответствующий указ опублікований на офіційному сайті глави держави. Згідно з документом, рішення прийнято з урахуванням загальнодержавного та міжнародного визнання результатів діяльності Николаевського державного аграрного університету в сфері підготовки кадрів і його важкого внеску в розвиток агропромислового комплексу. В подальшому вуз повинен бути перейменовано – Николаевский національний аграрний університет (*ForUm (<http://for-ua.com/ukraine/2012/09/21/150948.html>)*. – 2012. – 21.09).

* * *

На виконання п. 54.3 Національного плану дій на 2012 рік щодо впровадження програми економічних реформ на 2010–2012 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12 березня 2012 р. № 187, Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 835 «Про заснування грантів Кабінету Міністрів України колективам молодих учених для проведення прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки» від 29 серпня 2012 р.

Згідно з даною постановою з 1 січня 2013 р. (терміну набрання чинності постанови) колективи молодих вчених (не більше 10 осіб віком до 35 років) зможуть брати участь у конкурсі на одержання грантів (розміром до

1 млн грн) з метою підтримки прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок, які будуть спрямовані на створення принципово нових технологій, засобів виробництва, матеріалів, іншої наукоємної продукції.

З умовами порядку одержання грантів можна ознайомитись на офіційному сайті Верховної Ради України (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-2012-%D0%BF>) (*Національна академія аграрних наук України* (<http://uaan.gov.ua/content/pro-zasnuvannya-grantiv-kabinetu-ministriv-ukrajini-kolektivam-molodih-uchenih>), – 2012. – 12.09).

* * *

19 вересня 2012 р. урядом прийнято постанову «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України», якою передбачено підвищення з 1 січня 2013 р. щомісячного розміру стипендій Президента України для молодих учених і стипендій Кабінету Міністрів України для молодих учених та встановлення їх розміру у обсязі 120 і 100 %, відповідно, від розміру одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб кожна.

На сьогодні щомісячна стипендія Президента України для молодих учених становить 900 гривень, а стипендія Кабінету Міністрів України – 810 грн, що є меншим за прожитковий мінімум для працездатних осіб, і що певною мірою девальвує їх статус як винагороди та стимулу за наукові досягнення. Зазначимо, що Законом України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» встановлено розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який становить з 1 липня 2012 р. – 1102 грн, з 1 жовтня 2012 р. становитиме 1118 грн, а з 1 грудня 2012 р. – 1134 грн.

Постановою засновується 250 щомісячних стипендій Кабінету Міністрів України для молодих учених. Прийняття цієї постанови сприятиме збереженню й розвитку науково-технічного, інтелектуального потенціалу Національної академії наук України та вищих навчальних закладів, залученню талановитої молоді у наукову сферу, стимулюватиме професійне зростання наукових кадрів вищої кваліфікації (*Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України* (<http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/12118-uryadom-prijnyato-rishennya-pro-zbilshennya-rozmiru-stipendij-prezidenta-ukrajini-ta-stipendij-kabinetu-ministriv-ukrajini-dlya-molodikh-uchenikh>), – 2012. – 20.09).

* * *

Кабінет Міністрів України розпорядженням від 10 вересня 2012 р. № 691-р схвалив Концепцію реформування державної політики в інноваційній сфері. Активізація інноваційних процесів у національній економіці є одним із пріоритетних завдань, визначених програмою економічних реформ на 2012–2014 рр. «Заможне суспільство,

конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Проте система державного регулювання та державного управління в інноваційній сфері досі мала певні недоліки, які суттєво гальмували темпи інноваційного розвитку.

Ідеться про такі системні речі, як невизначеність засад державної політики у цій сфері, фактичну відсутність чітких принципів державного замовлення на інноваційну продукцію, слабку узгодженість інвестиційної та інноваційної політики, а також відсутність комплексу стимулів щодо створення, виробництва та споживання інновацій.

Саме цю безсистемність й має подолати Концепція, яка вирішуватиме три комплекси проблем – формуватиме економічні (податкові, кредитні, страхові) умови прискореного розвитку інновацій, закладатиме сучасні організаційні основи інноваційних процесів та сприятиме створенню нової інституційної бази.

Концепцією також передбачено формування таких ключових елементів сучасної інноваційної інфраструктури, які досі практично були відсутні в Україні. Насамперед це впровадження дієвих механізмів державно-приватного партнерства, створення кластерних моделей галузевого і регіонального співробітництва під час реалізації пріоритетних інноваційних проєктів, формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики, а також створення на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій інформаційно-аналітичної сервісної інфраструктури та відкритих баз даних ринково привабливих технологічних і організаційних інновацій у різних сферах суспільної діяльності (*Національна академія аграрних наук України (<http://uaan.gov.ua/content/uryad-shvaliv-konceptsiyu-reformuvannya-derzhavnoi-politiki-v-innovaciyui-sferi>). – 2012. – 21.09*).

* * *

18 вересня Верховна Рада України прийняла за основу проєкт закону «Про внесення змін до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», розроблений Державним агентством України з питань науки, інновацій та інформатизації України. Закон підтримав 251 народний депутат. Законопроєктом визначаються правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Він спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, охорони майнових прав на вітчизняні технології та їхні складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, а також розширення міжнародного науково-технічного співробітництва в цій сфері.

Як зазначив голова Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України В. Семиноженко, законопроєкт має на меті

«осучаснення» правової бази трансферу технологій. «У сфері трансферу технологій здійснюватиметься регулярний моніторинг, буде вестися реєстрації переданих технологій, які створені за державні кошти. Також новим законом буде впорядкована координація цієї сфери та надані додаткові стимули для впровадження нових технологій. Цей закон стане одним із ключових з точки зору формування сучасних правових засад інноваційної інфраструктури в Україні», – сказав голова Держінформнауки. Нове законодавство активізує трансфер технологій в Україні (*Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України* (<http://dknii.gov.ua/2010-09-27-06-54-32/105-2012-/866-2012-09-19-12-51-16>). – 2012. – 19.09).

* * *

18 вересня перший заступник голови Держінформнауки Б. Гриньов зустрівся з керівництвом Українського науково-технологічного центру (УНТЦ). Під час зустрічі було представлено члена Консультативного комітету УНТЦ, представника Державного департаменту США п. Данієля Лова, а також обговорено поточний стан співробітництва між Держінформнауки і УНТЦ та шляхи подальшої взаємодії (*Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України* (<http://dknii.gov.ua/2010-09-27-06-54-32/105-2012-/865-18>). – 2012. – 18.09).

Підп. до друку 17.10.2012.

Формат 60x84/16. Друк офс. Ум. друк. арк. 4,42.

Видається в друкованому та електронному вигляді

Адреса видавництва: 03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3